

BÚSKAPARRÁÐIÐ

Á heysti

2018

Búskaparráðsfrágreiðing

- I. Konjunkturmeting heystið 2018
- II. Greining av tættum í búskapi almenna geirans

September 2018

Economic report from the Economic Council of the Faroe Islands, Fall 2018, with Summary in English: (I) Economic outlook, (II) Analysis of public finances.

Redegørelse fra det Økonomiske Råd på Færøerne, efterår 2018: (I) Udsigterne for konjunkturudviklingen, (II) Analyse af de offentlige finanser.

BÚSKAPARRÁÐIÐ

ISBN: 978-99918-3-574-7

Búskaparráðið

Búskaparráðið hevur til uppgávu at fylgja við búskaparligum viðurskiftum í landinum og at koma við óheftari búskaparligari ráðgeving og frágreiðingum um búskaparligu gongdina. Tað er ásett í lógini fyri Búskaparráðið, at tað skal gera tvær konjunkturfrágreiðingar árliga, sum skulu verða almannakunngjörðar ávikavist tann 1. mars og 1. september.

Skrivarauppgávan hjá Búskaparráðnum er við avtalu lögð til Fróðskaparsetur Føroya at røkja.

Búskaparráðið gevur við hesum út konjunkturfrágreiðingina, sum eftir løgtingslóg nr. 50 frá 11. mai 2009 um Búskaparráð við seinni broytingum skal gerast tvær ferðir um árið.

Frágreiðingin hesuferð fevnir um tveir partar:

- Kapittul I: Konjunkturmeting heystið 2018
- Kapittul II: Greining av tættum í búskapi almenna geirans

Frágreiðingin liggur tøk at taka niður sum pdf-fílu á heimasíðu Búskaparráðsins á Fróðskaparsetrinum:

<https://www.setur.fo/fo/setrid/samstarv/buskaparradid/buskaparfrageidingar/>

Limir Búskaparráðsins eru:

Sverri Hansen, cand.oecon., formaður

Ester Hansen, cand.polit.

Djóni Højgaard, cand.polit.

Skrivarar Búskaparráðsins eru:

Ólavur Christiansen, cand.polit. et scient.soc., PhD, lektari

Hallur Markná, cand.polit., námslektari

Innihaldsyvirlit

Samandráttur	6
Kapittul I: Konjunkturmeting heystið 2018.....	7
I 1 Inngangur um konjunkturmeting við hövuðstølum	8
I 1.1 Eftirspurningurinn	9
I 1.2 Bústaðarmarknaðurinn	10
I 1.3 Vinnuviðkomandi bygnaðarbroytingar	11
I 1.4 Laksa- og oljuprísir	15
I 1.5 Handilsjavnin.....	16
I 2 Innlendis eftirspurningur frá húsarhaldunum (privat nýtsla)	18
I 2.1 Metingar viðvíkjandi privatu nýtslunni	18
I 2.2 Gongdin í treystitølum (konjunkturbarometrinum)	19
I 3 Virksemið í privatu vinnugeirunum (privatar íløgur o.a.) og innlendis eftirspurningurinn.....	21
I 3.1 Gongdin viðvíkjandi lönargjaldingum og lönதாகaratali	21
I 3.2 Gongdin í treystitølum (konjunkturbarometrinum)	24
I 4 Innlendis eftirspurningur frá almenna geiranum - almenn nýtsla og íløgur.....	26
I 4.1 Nýtsla hins almenna	26
I 4.2 Almennar íløgur – íløguútreiðslur undir almennum ræði.....	26
I 4.3 Úrslitið á almennu roknskapunum.....	28
I 4.4 Ogn og skuld hjá tí almenna.....	29
I 5 Útlendiskur eftirspurningur	31
I 5.1 Gongdin innan alivinnuna	32
I 5.2 Gongdin innan uppsjóvarvinnuna	33
I 5.3 Botnfiskur og onnur fiskasløg.....	35
I 5.4 Samlaði fiskavørútflytningurinn.....	35
I 5.5 Gongdin í handilsjavnnum.....	35
I 6 Peninga- og fíggarviðurskipti.....	37
Kapittul II: Greining av tættum í búskapi almenna geirans	38
II 1 Serlig viðurskiptir í almenna geiranum	39
II 2 Sundurskipling av myndugleika í almenna geiranum.....	41
Tilvísingar/keldutilfar	43
Yvirlit yvir talvur og myndir/tables and figures.....	44
Orðalisti.....	47
Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum hin 3. september 2018.....	54

English Summary..... 55

Samandráttur

Búskaparráðið hefur saman við Hagstovuni endurmett vöksturin í BTÚ í leypandi prísnum fyri í ár. Búskaparráðið metir nú vöksturin í ár at verða 1,8%, sum er nakað hægri enn í undanfarnu frágreiðing, tá hann varð mettur til 0,5%.

Henda broytta meting av vöksstrinum í BTÚ fyri í ár stavar frá nýggjum fortreytum. Útlit eru fyri einum falli í útflutninginum í ár, vegna minkandi kvotur, minni tøku í alivinnuni og lægri prísir í summum bólkum, sum dregur vöksturin niður. Hinvegin er tað ein øking í innlenska eftirspurninginum, sum dregur vöksturin upp.

	2014	2015	2016	2017	2018
Mettur BTÚ-vökstur í leypandi prísnum:	7,5%	5,6%	6,8%	6,2%	1,8%

Kommunurnar hava í miðal havt størri útreiðsluvökstur til annað enn eldrarøkt enn landið. At eldraðkið varð lagt út til kommunurnar, er tískil ikki einasta orsök til stóra útreiðsluvöksturin. Hesin kommunali útreiðsluvöksturin bendir sostatt á tvørrandi figgjarpolitiska stýring, serliga í kommunala geiranum.

Týðiligur vökstur sæst í íløgútreiðslunum undir almennum ræði árinum 2016 til 2018. Hesin stavar bæði frá landi, kommunum og fyrirkomandi, ið tað almenna ræður yvir. Íløgurnar hjá fyrirkomandi undir almennum ræði eru vaksnar nógv síðani 2015.

Eins og við almennu nýtsluni sæst, at framdu almennu íløgurnar eru konjunkturviðgangandi, bæði tá tað snýr seg um land, kommunur og fyrirkomandi undir almennum ræði.

Hvørki kommunurnar sínámillum, land og kommunur sínámillum ella landið einsæris hava gjørt nakað munagott fyri at sleppa undan yvirupphitingini í byggivinnuni. Kortini er hetta bert ein spurningur um raðfesting av almennum ílögum yvir tíð. Nakrar hálvalmennar ílögur hava tó verið útsettar og nakrar privatar ílögur burturtrongdar, tvs. útsettar til meira av íløgu móguliga seinni kann fáast fyri sama pening.

Frásæð skuldarloft, hefur landið ongan móguleika at ávirka avgerðir kommunanna í byggimálum, og heldur ongan móguleika at áseta karmar fyri íløgu- ella rakstrarútreiðslur kommunanna. Hetta, saman við lítlum kommunustøddum, ger føroysku kommunuskipanina óhepna.

Kapittul I: Konjunkturmeting heystið 2018

I 1 Inngangur um konjunkturmeting við hövuðstølum

Búskaparráðið og Hagstovan hava í felag mett um vøksturin í BTÚ í leypanði prísnum fyri árinum 2016-2018; BTÚ-tøl fyriliggja fyri árinum 1998-2015, ið eru uppgjørd frá framleiðslusíðuni. Til metingina er sum vant nýttur ein búskaparmyndil til framrokningar. Hesin myndil er mentur í Landsbankanum og síðani á Hagstovuni, og verður viðlíkahildin av Hagstovuni og Búskaparráðnum í felag. Sum ílag (input) fyri myndlanýtsluna liggja tær metingar Búskaparráðsins og Hagstovunnar av einstøku lutunum í búskaparligu gongdini, sum greitt er frá seinni í hesi frágreiðing í teksti, talvum og myndum.

Umframt nýtslu av nevnda búskaparmyndli, sum greitt frá omanfyri, hevur konjunkturmetingin við sær eina greining av dagfórdu hagtølunum viðvíkjandi teimum mest týðandi tættunum í búskapargongdini. Vit meta, at ein slík greining av dagfórdu tølum kann bera í bótufloka fyri óvissuni, ið altíð vil vera tengd at eini framskriving, sum er grundað á ein búskaparmyndil.

Tekstkassi 1: Skipan av konjunkturfrágreiðingini í avsnitt

Konjunkturfrágreiðingin er skipað í avsnitt eftir eftirspurnar- ella útreiðsluportunum av BTÚ. Eftirspurningurin eftir vørum og tænaðstøð kemur frá tveimum síðum: frá innlandi sum eftirspurningur til nýtslu og íløgur¹ og frá útlandi sum eftirspurningur eftir útflutningi. Innflutningurin er partur av innlendis eftirspurnarportunum og fevnir eisini um nýtslutilfar í framleiðsluni. Innflutningurin drigin frá útflutninginum gevur nettoútflutningin. BTÚ er sostatt samansett av hesum eftirspurnarportum: privat nýtsla plus privatar íløgur plus almenn nýtsla plus almennar íløgur plus útflutningur minus innflutningur.

Innihaldið á komandi síðum er ein samanfating av hesum greiningum og metingum av vinnuligu og samfelagsbúskaparligu indikatorunum, og samanfatingin fevnir um innlendskan og útlendskan eftirspurning, herundir útflutning og innflutning av vørum og tænaðstøð, og um gongdina í privatu og almennu nýtsluni og íløgnum.

Hesar greiningar av konjunkturmetingini geva síðan íkastini til eina heildarmeting av búskapargongdini, sum við búskaparligu myndlanýtsluni verða samanfatað sum metti vøksturin í BTÚ í leypanði prísnum fyri árinum 2016-2018.

Gongdin í føroyska búskapinum seinastu árinum hevur verið serlig vegna óvanliga nógv viðrák viðvíkjandi laksa- og oljuprísnum, uppsjóvarnøgðum og landskassahalli (fram til og við 2015) í einum uppgangandi hákonjunkturi. Hetta hevur gjørt tað trupult at gera stuttsiktaðar forsagnir.

Búskaparráðið hevur saman við Hagstovuni endurmett vøksturin í BTÚ í leypanði prísnum fyri í ár. Búskaparráðið metir nú vøksturin í ár at verða 1,8%, sum er nakað hægri enn í undanfarnu frágreiðing, tá hann varð mettur til 0,5%.

	2014	2015	2016	2017	2018
Mettur BTÚ-vøstur í leypanði prísnum:	7,5%	5,6%	6,8%	6,2%	1,8%

Henda broytta meting av vøksstrinum í BTÚ fyri í ár stavar frá nýggjum fortreytum. Útlit eru fyri einum falli í útflutninginum í ár, vegna minkandi kvotur, minni tøku í alivinnuni og lægri prísir í summum bólkum, sum dregur vøksturin niður. Hinvegin er tað ein øking í innlendiska eftirspurninginum, sum dregur vøksturin upp.

Hagstovan ger ikki tjóðarroknaskapin upp í føstum prísnum. Givið er tó, at stórir partur av BTÚ-vøksstrinum í leypanði prísnum seinastu árinum stavar frá prísbrotyngum á útlendskum marknaðum, og at roknaði vøksturin í BTÚ í føstum prísnum (realvøksturin í BTÚ) vildi verið nógv lægri enn roknaði BTÚ-vøksturin í

¹ Munurin millum nýtslu og íløgur er, at íløgur sum meginreglu hava eina livitíð uppá meira enn 1 ár.

leypanði prísnum. Stórir prís­vøkstur hevur eitt nú verið á útfluttum laks­i síðan 2013 og prís­lækking á olju síðan 2014. Hetta hevur borið við sær eina fyr­i Føroyar fyr­imunarliga betring av bý­tilut­fallinum í uttanlandshandlinum. Í makrelfiskiskapinum hevur gongdin verið, at nøgdirnar eru øktar tey seinnu árinu, meðan prísirnir hava verið nøkulunda stöðugir.

Um roknað varð í føstum prísnum, vildu einans broytingar í nýttu oljunøgdunum og broytingar í útfluttu laksa- og makrelnøgdunum talt við í fastprís-uppgerðini. Fyri 2013 stavaði til dømis nærum helvtin av BTÚ-vøkstrinum uppá 7,5% frá alivinnuni, og hesin vøkstur stavaði aftur frá prís­hækkingum í útflutninginum av alifiski (og ikki frá tøkunøgdini, ið fall).

Tekst­kassi 2: Uppgerð av BTÚ í leypanði prísnum og ikki í føstum prísnum

Í Føroyum gera vit bert BTÚ upp í leypanði prísnum. Hetta merkir, at vit í Føroyum ikki kenna reala búskaparvøkstur­in, sum er árligi vøkstur­in í BTÚ í føstum prísnum. Útrokningin í føstum prísnum vísir reala (nøgdarliga) búskaparvøkstur­in. Hesin gevur ábendingar um produktiv­itetsvøkstur­in í búskapinum. Vit noyðast tí at halda okkum til BTÚ í leypanði prísnum, tá vit (í kapittul I í frágreiðingini) skulu meta um framtíðar búskapargongdina í tí stutta siktinum.

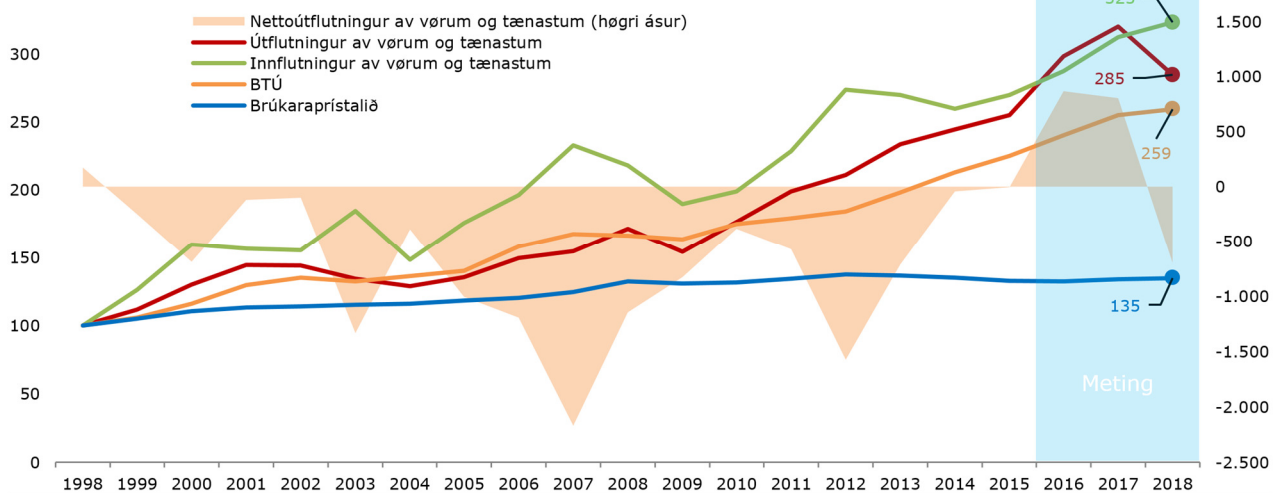
At meta um framtíðar gongdina í BTÚ í leypanði prísnum er uppaf­tur truplari enn at meta um BTÚ-gongdina í føstum prísnum. Harumframt hevur talið fyr­i vøkstur­in í BTÚ í leypanði prísnum eitt avmarkað nýt­sluvirði. Prís­gongdir í uttanlandshandlinum (innflutningi og útflutningi) hava seinnu árinu stórliga ávirkað uppgjørda BTÚ-ið í leypanði prísnum. At gera metingar av framtíðar prís­gongdum í m.a. uttanlandshandlinum er sera trupult, og hetta ger eisini metingina av BTÚ-vøkstrinum í leypanði prísnum meira óvissa. Ein uppgerð av BTÚ-vøkstrinum í føstum prísnum hevði gjørt tað møguligt at mett um trendin í búskapargongdini í langa siktinum og sveiggini rundan um hendan trend í stutta siktinum. Ein slík uppgerð hevði eisini minkað um óvissuna í metingunum, tí vit tá kundu sæð burtur frá prís­broytingum í m.a. uttanlandshandlinum.

I 1.1 Eftirspurningurin

Mynd I 1 vísir gongdina í innflutningi og útflutningi av vørum og tæ­nastum, BTÚ og brúkaraprístali. Av myndini sæst, at útflutningurin, innflutningurin og BTÚ í leypanði prísnum eru vaksin stórliga seinnu árinu. Myndin bendir eisini á, at ein realvøkstur er hendir í BTÚ við tað, at vøkstur­in í brúkaraprístalinum er nógv minni enn vøkstur­in í hinum stöddunum. Stöddina á hesum møguliga realvøkstri kenna vit tó ikki, tí føroyska BTÚ-ið verður, sum áður nevnt, ikki gjørt upp í føstum prísnum.

Útlenskur eftirspurningur, BTÚ og brúkaraprístali 1998-2018, indeks 1998=100

Indeks 1998 = 100

Kelda: Hagstova Føroya hevur gjørt upp BTÚ til og við 2015, brúkaraprístalið til og við 2017. Út- og innflutningur av vørum og tæ­nastum er gjørt upp til og við 2015. Onnur viðurskipti eru eg­nar metingar.

Privatar íløgur í skip, flogfær og vindmyllur síggjast aftur í innflutningstølunum í mynd I 1 sum stór sveiggj í innflutningi, og samsvara hesi sveiggj við sveiggini í privatu íløgnum. Tá BTÚ verður gjørt upp, verður innflutningurin drigin frá útflutninginum fyr­i at finna talið fyr­i nettoútflutningin.

Annars hevur nettoútflutningurin av vørum og tæ­nastum verið negativur burtursæð frá árunum 1998 og 2016-2018. Øll hini árinu síðan 1998 hevur nettoútflutningur Føroya av vørum og tæ­nastum verið

negativur. Orsøkin, at hetta ber til, er heildarveitingin úr Danmark og lønarinntøkur úr útlandum, sum gera sítt til at geva eitt yvirskot á gjaldsjavnanum. Samstundis ger heildarveitingin, at almenna nýtslan í Føroyum í % av BTÚ oftast er størri enn í londunum, vit vanligu sammeta okkum við. Sama er galdandi fyri lønarinntøkur úr útlandum; hesar viðvirka eisini til, at privata nýtslan í % av BTÚ oftast er størri enn í londunum, vit vanligu samanbera okkum við².

Søguliga hava stórar niðurgongdir í føroyska búskapinum ofta stavað frá stórum føllum í útflutninginum (útlenskum eftirspurningi). Hesi føll hava ávirkað inntøkurnar í útflutningsvinnunum, sum aftur hava ávirkað arbeiðsvirknið og inntøkur í teimum vinnum, ið framleiða til innlendskan eftirspurning, sum síðani hava ávirkað úrslitini hjá almenna geiranum.

Omanfyri nevnda 'regla' er tó ikki uttan undantak. Undir kreppuni síðst í áttatiárunum og fyrst í nítiárunum skapti privat og alment íløguvirksemi, saman við lánsveitingum, óheft av útflutninginum, stór sveiggj í búskapargongdini. Seinni í tilgongdini minkaði útflutningurin eisini stórliga. Í árunum undan figgjarkreppuni vóru búskaparligu sveiggini ei heldur orsakað av broytingum í útflutninginum, men heldur av lánsveitingum og miseydnaðum íløguvirksemi. Privata nýtslan sum partur av BTÚ fall árinum 2008-2010. Vegna støddina á privatuni nýtsluni í mun til BTÚ virkar eitt sovorið fall ógvusligt á búskapin. Almennu íløgurnar minkaðu stórliga í 2009-2010, og hevði hetta eina uppáftur størri tálmandi ávirkan á búskapargongdina. Høvdur almennu íløgurnar ístaðin verið øktar í hesum niðurgangskonjunkturi, hevði almenna íløguvirksemið havt eina stimbrandi ávirkan á búskapargongdina.

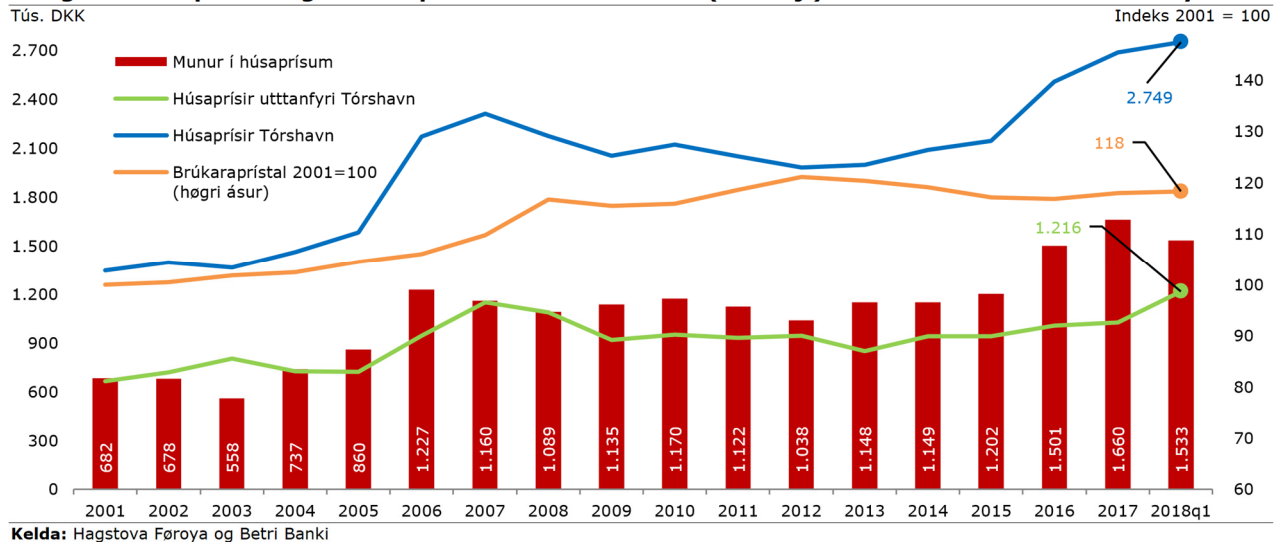
I 1.2 Bústaðarmarknaðurin

Mynd I 2 vísir gongdina í húsaprísnum sum skrásett av Betri banka og brúkaraprístalið.

Av myndini sæst, at eitt slag av 'bløðru' varð blást upp fram til 2007, sum síðani brast. Bløðran vísti seg serliga í húsaprísnum í Tórshavnar kommunu.

Prísirnir á húsum í Tórshavn hava verið vaksandi síðan 2012, og teir eru nú á væl hægri støði enn prísirnir í 2007. Munurin millum húsaprísir í Tórshavn og aðrastaðni í Føroyum vaks sera nógv í 2006, og hevur ein prísmunur upp á eina góða millión krónur hildið sær fram til 2016, tá prísmunurin fór upp á 1,5 mió. kr. Prísmunurin hevur hildið sær omanfyri 1,5 mió. kr. síðani.

Gongdin í húsaprísnum og brúkaraprístalinum 2001-2018 (1. ársfj.)

² Sí Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á heysti 2013, síða 41.

Hagtølini geva tó ikki eina heilt neyva mynd av prísgongdini. Eitt nú eru íbúðir ikki við í hagtølunum, og harafturat eru einans hús við grundøkjum millum 250 og 1.000 fermetrar tald við. Prísurin á íbúðum, ið ikki eru við í hagtølunum handan mynd I 2, er vaksin lutfalsliga meira enn prísurin á sethúsum.³

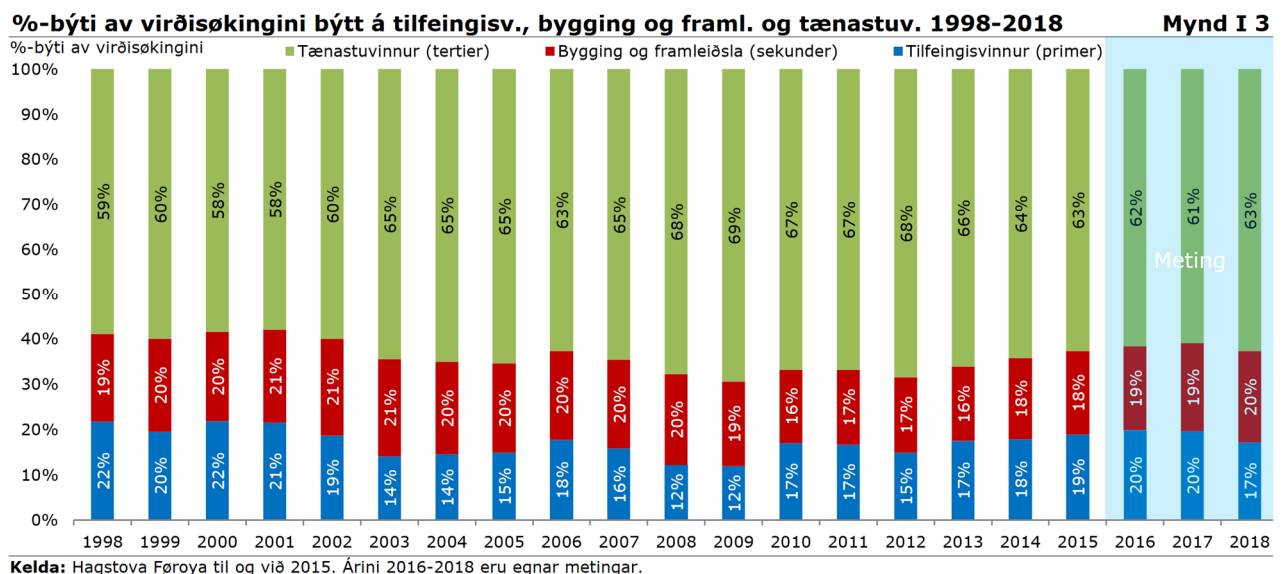
Prísvøksturur er m.a. grundaður á lægri rentu og størri eftirspurning, serliga eftir íbúðum í Tórshavnar økinum.

I 1.3 Vinnuviðkomandi bygnaðarbroytingar

Samstundis, sum fíggjarkreppan hevur havt síni árin á búskapargongdina í Føroyum, eru stórar bygnaðarlígar broytingar farnar fram í føroyska búskapinum. Eitt er, at fólkasamansetingin er broytt; nakað annað er, at vinnugreinabýtið er broytt, og at útflutningsmynstur og marknaðarlond Føroya eisini eru broytt.

Mynd I 3 og I 4 vísa virðisøkingina býtta á vinnur.

Av mynd I 3 sæst lutfalsliga gongdin í virðisøkingini býtt á tilfeingisvinnur, byggi- og framleiðsluvinnur og tænastruvinnur. Gongdin hevur verið eitt sindur øðrvísi enn í grannalondunum, har tertieru vinnunar eru vaksnar og tilfeingisvinnurnar minkaðar, og somuleiðis eisini framleiðsluvinnurnar. Síðan 2009 er føroyska tilfeingisvinnan (primera vinnan, tvs. serliga uppsjóvarvinnan og alivinnan) vaksin lutfalsliga nógv, meðan byggi- og framleiðsluvinnan (sekundera vinnan) er vaksin nakað, og tænastruvinnan (tertiera vinnan) er minkað nógv.

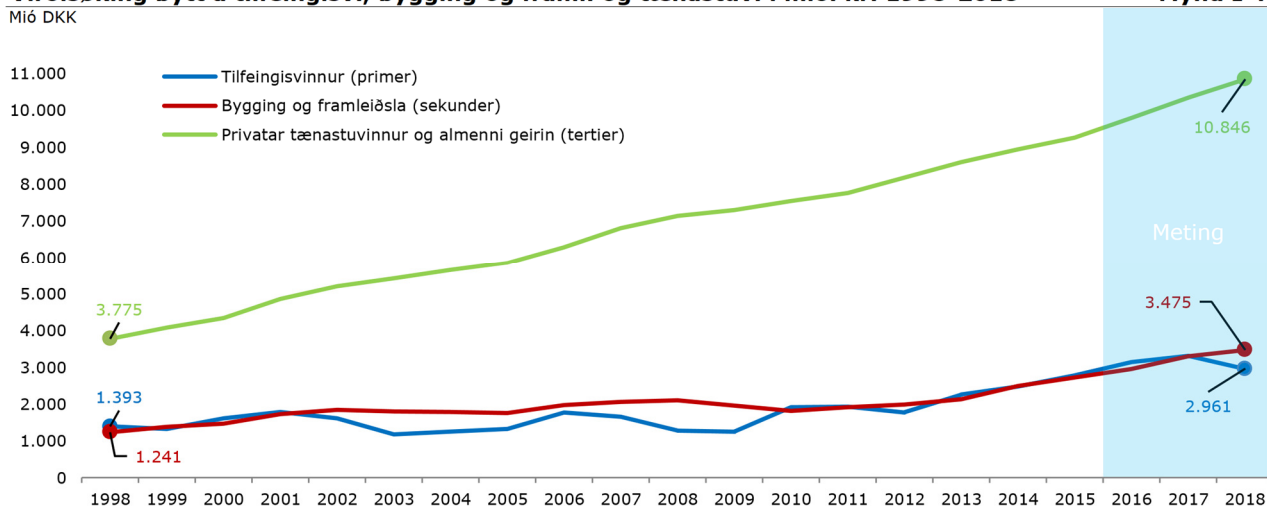
Ein orsök til hesa gongdina er gongdin í alivinnuni og uppsjóvarvinnuni, og harvið í útlandska eftirspurninginum, sum sostatt í stóran mun hevur borið fram vøxsturur í búskapinum nøkur av seinastu árunum. Spurt kann verða, um hendan gongdin kann halda fram, og um hvønn týdning tað hevur, at tertieru vinnurnar ikki lutfalsliga vaksa eins og í teimum londum, vit vanligu sammeta okkum við. Hetta kann eisini hava týdning fyri tilflytingina til Føroya; flestu møguligu tilflytarar til Føroya við útbúgving úr útlandum leita helst eftir arbeiði innan tertieru vinnurnar.

Virðisøkingin í mió. kr. býtt á tilfeingisvinnur, byggi- og framleiðsluvinnur og tænastruvinnur er víst í mynd I 4. Tilfeingisvinnan er eyðkend við sínum stóru sveiggjum í virðisøkingini yvir ár.

³ Sambært upplýsingum frá meklarafyrirøku.

Virðisøking býtt á tilfeingisv., bygging og framl. og tænastruv. í mió. kr. 1998-2018

Mynd I 4

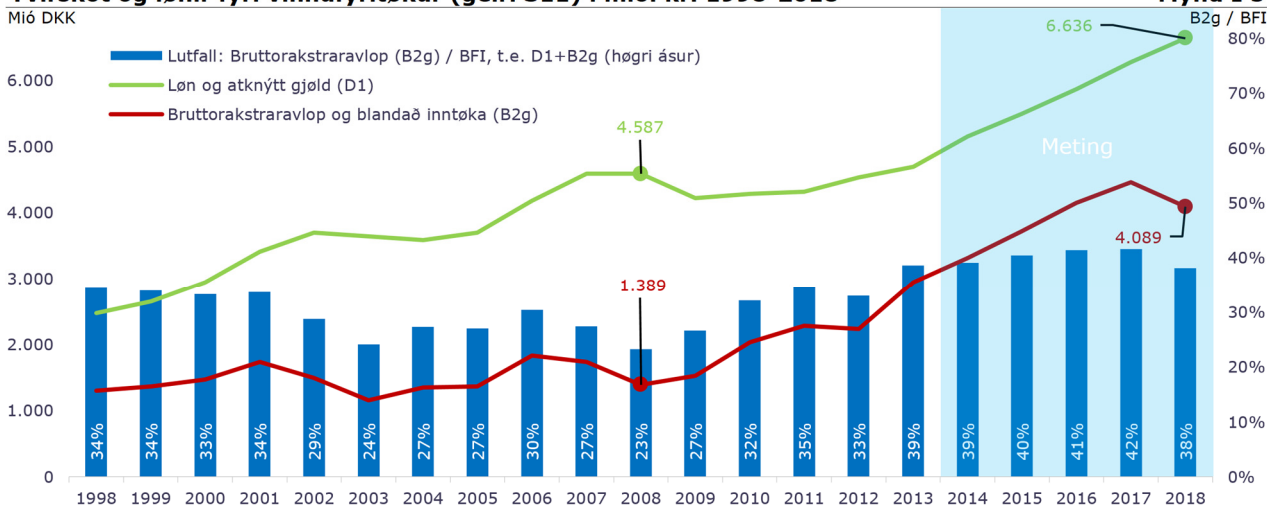
Kelda: Hagstova Føroya til og við 2015. Árin 2016-2018 eru egnar metingar.

Mynd I 5 vísir gongdina í virkisvirkskoti og lønum í vinnufyrirøkum⁴ í mió. kr. Eisini er roknað lutfallið millum lønir og bruttofaktórinntøku (BFI). Myndin tekur við framroknað tøl fyrri árin 2014 til 2018.

Vit síggja, at lønirnar í vinnufyrirøkum vuku nógv fram til fíggjarkreppuna í 2007-08, harnæst fullu tær og vóru í 2013 einans góðar 100 mió. kr. størri enn í 2008. Hetta svarar til ein vøkstur uppá 2,3%, ið umboðar eitt fall í realum virði av lønum⁵.

Yvirskot og lønir fyrri vinnufyrirøkum (geiri S11) í mió. kr. 1998-2018

Mynd I 5

Viðm: Vinnufyrirøkum eru framleiðandi eindirnar, sum eru partur av geira S11 í tjóðarroknskapinum. Bruttofaktórinntøkan fyrri geiran er samansett av lønum vm og bruttorastravlopinum hjá hesum eindum.

Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya 1998-2013, árin 2014-2018 eru egnar metingar.

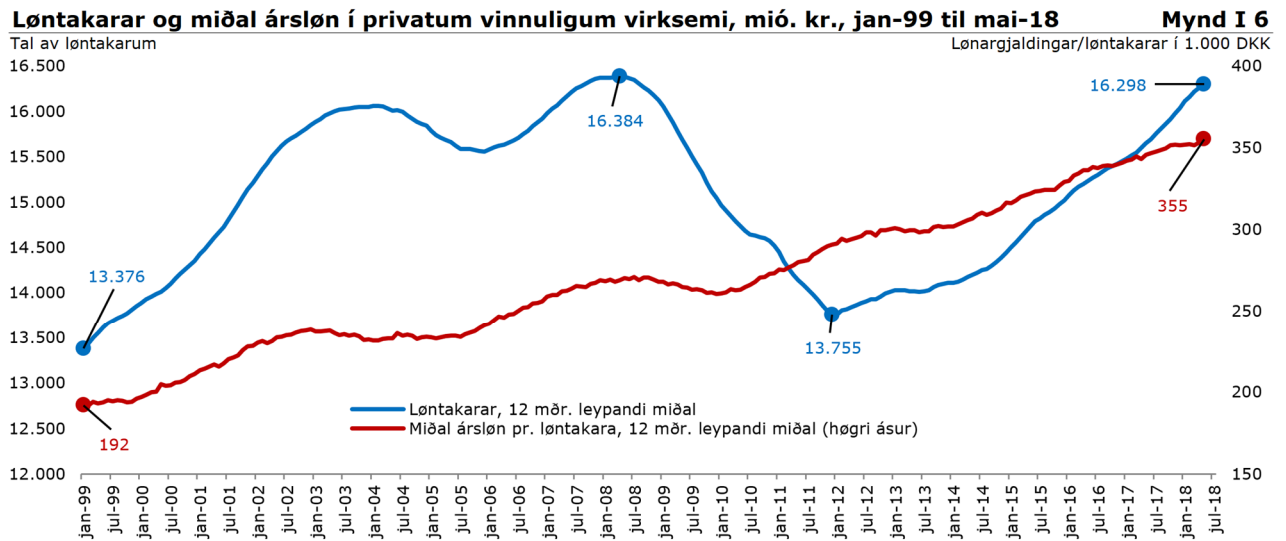
Yvirskot í vinnufyrirøkum stóð stórt sæð í stað frá 1998 fram til 2008, men er vaksið stórliga síðan 2008. Talan er um umleið eina trífalding í virkisvirkskoti úr 1.389 mió. kr. í 2008 uppí 4.089 mió. kr. í 2018.

Lutfallið millum virkisvirkskoti og BFI er vaksið nógv síðani 2008, úr 23% í 2008 uppí 38% í 2018. Orsøkin til hesa lutfalsliga stóru broyting síðan 2008 eru stóru vinningarnir í uppsjórvinnuni og alivinnuni seinastu árin, sum ikki eru falnir løntakarum í allari vinnuni í lut, men mest kapitaláranum.

⁴ Hetta eru allar lønir uttan tær í almennu fyrisingini og í fíggjaryfirøkum.

⁵ Brúkaraprístal 1. ársfjórðing 2008 til 1. ársfjórðing 2013 vaks við 6,5%.

Mynd I 6 vísir talið av løntakarum og roknaða miðal ársløyn pr. løntakara í vinnufyrirøkum⁶ frá januar 1999 til mai 2018. Strikumyndirnar byggja á útrokningar av leypandi 12 mánaðar miðal, sí tekstkassa 4.

Viðm.: Talið av løntakarum (12 mðr. leypandi miðal) og lønarútgjaldingarnar (ársløyn pr. løntakara, 12 mðr. leypandi miðal) frá privatum vinnuligum virkseimi er í hesari mynd avmarkað til allar útgjaldandi, framleiðandi eindir undantikið tær, ið eru í vinnugreinabólkingunum "Landsfyrising", "Kommunur og ríkisstovnar", "Undirvísing" og "Heilsu- og almannaverk".

Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av løntakarar, 12 mðr. leypandi miðal og miðal ársløyn pr. løntakara, 12 mðr. leypandi miðal.

Myndin vísir, at stór sveiggj hava verið í løntakaratalinum í vinnufyrirøkum árinum 1999-2018. Ein stórvækstur var fram til 2004, eitt lítið fall í 2005, aftur vøkstur í 2006-08 og síðani eitt fall fram til januar 2012. Eftir januar 2012 hevur aftur verið vøkstur í løntakaratalinum í vinnufyrirøkum. Hesin vøksturinn hevur serliga verið stórvækstur síðani miðskeiðis í 2014.

Roknað miðalløn pr. løntakara í vinnufyrirøkum er vaksin síðani 1999. Strikumyndin í mynd I 6 vísir nøkur sveiggj, ið hanga saman við konjunkturgongdini.

Myndin bendir á, at produktivitetur og reallønir í vinnufyrirøkum eru vaksin nevnivert síðan 1999.

Mynd I 5 vísti, at samlaðu lønargjaldingarnar í vinnufyrirøkum stóðu nærum í stað frá 2008 til 2013. Øvugt vísir mynd I 6, at roknað løn pr. løntakara í vinnufyrirøkum er vaksin nógv í sama tíðarskeiði. Vísandi til mynd I 5 er talan sostatt um, at talið av løntakarum í vinnufyrirøkum er nógv minkað fram til 2013, sí mynd I 6, og at tað tí verður meira løn til hvønn, tá miðaltalið verður roknað.

Gongdin í fólkatálinum og nettotilflytingini er týðandi indikaturur fyri búskapargongdina og vinnuligu gongdina í Føroyum, bæði í tí stutta og langa siktinum.

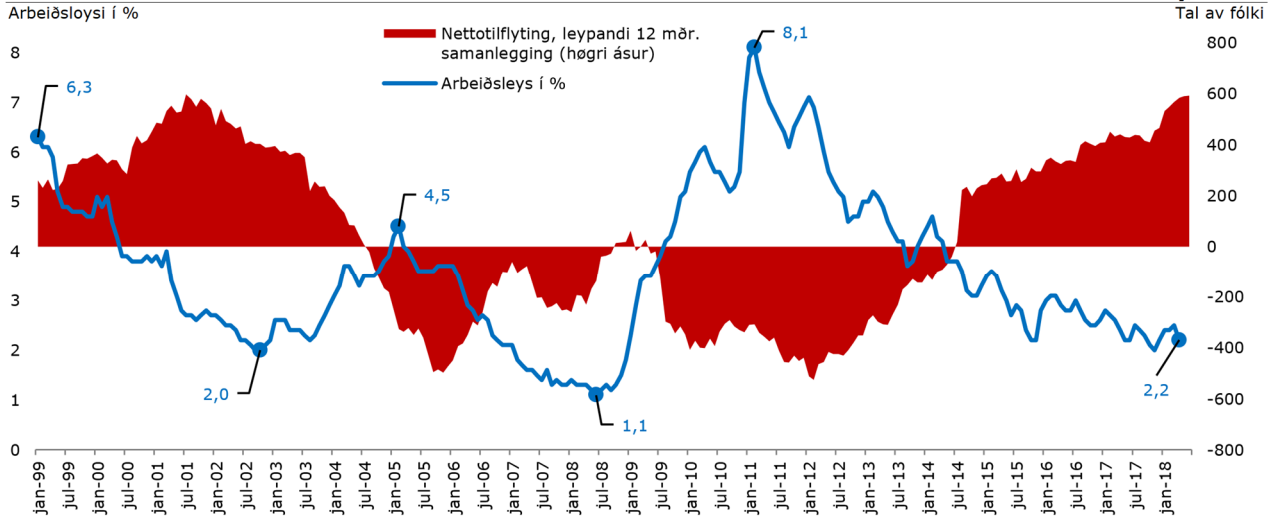
Mynd I 7 vísir sambandið millum nettotilflyting og arbeiðsloysi. Tølini fyri nettotilflyting byggja á leypandi 12 mánaðar samanlegging, sum vísir trendin í gongdini, sí tekstkassa 4.

Myndin vísir, at nettofráflytingin sum heild hevur verið rættiliga stór í tíðarskeiðnum. Trý tíðarskeið hava verið við positivari nettotilflyting, nevnliga árinum 1998-2004, partar av 2008-2009 og árinum 2014-2018.

Nettotilflytingin í seinastuni hevur uttan iva samband við vaksandi tal av størvum í Føroyum. Størri arbeiðsloysi í Føroyum sýnist at minka um nettotilflytingina og øvugt, tó uttan at hetta samband forklávar alla gongdina í tølunum. Seinastu tølini benda á, at nettotilflytingin heldur áfram í næstkomandi tíð.

⁶ Hetta eru allir løntakarar uttan teir í almenna geiranum og í figgjafyrirøkum.

Arbeidsloysi (%) og nettotilflyting sum leypandi 12 mðr. samanlegging jan-99 til juni-18 **Mynd I 7**

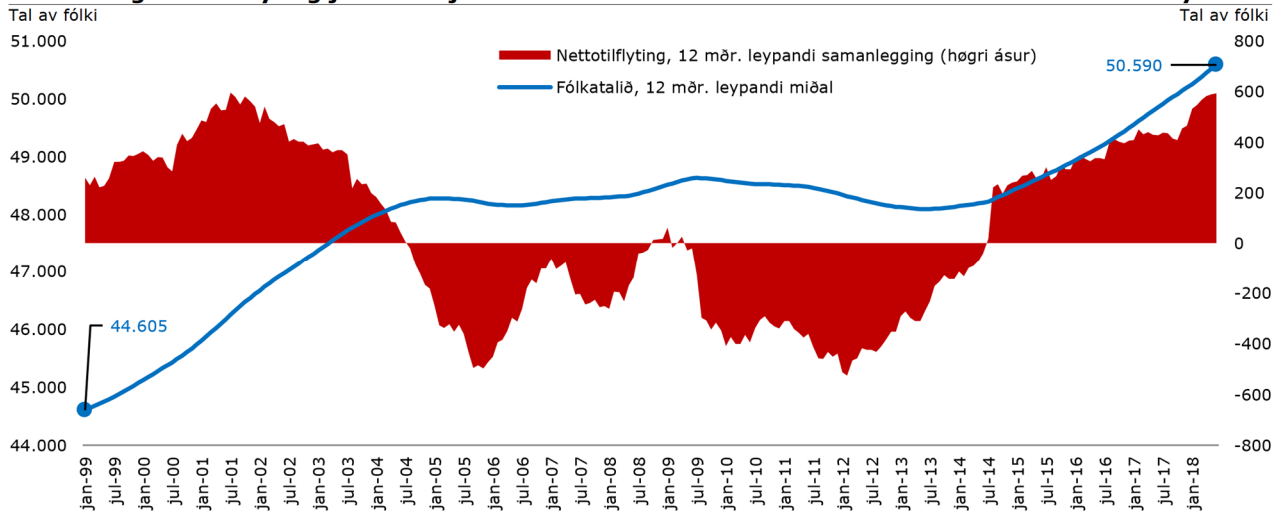
Viðm.: Arbeidsloysi í % er fram til apríl 2018, meðan nettotilflytingin er fram til juni 2018.

Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av nettotilflyting, leypandi 12 mðr. samanlegging.

Burðaravlopið og nettotilflytingin geva fólkaøksturin. Burðaravlopið (munurin millum føðital og deyðstal) hevur verið fallandi seinastu 25 árin, og við tí í 2014 galdandi deyðs- og føðitíttleika verður burðaravlopið negativt umleið 2035-2045⁷.

Mynd I 8 vísir gongdina í fólkatálinum sum leypandi 12 mðr. miðal og í nettotilflytingini sum leypandi 12 mðr. samanlegging. Vit síggja, at fólkatálið mestsum stóð í stað frá 2004 til 2014. Í 2014 var fyrstu ferð síðan 2009 vøkstur í fólkatálinum, og hevur stórus vøkstur verið líka síðan.

Fólkatálin og nettotilflyting jan-99 til juni-18 **Mynd I 8**

Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av nettotilflyting, leypandi 12 mðr. samanlegging.

⁷ Egnar útrokningar, við støði í aldurstreytaðum føði- og deyðstíttleika í 2014 og triðseinastu fólkatálsframskriving Hagstovunnar, góvu negativt burðaravlop í 2035, sí Búskaparráðsfrágreiðingina á heysti 2016. Broytingar av føðitíttleika síðan 2014 kundu bent á, at negativa burðaravlopið er útsett - eitt leysligt met kundi verið 2035-2045.

Tekstkassi 3: Tilflyting til Føroya og eftirspurningur eftir arbeiðsmegi í byggivinnuni

Frá stórum byggivirkjum hevur Búskaparráðið fingið at vita, at talið av útlenskum handverkarum í Føroyum er vaksið nógv síðan miðskeiðis í 2017, og at tað hevur verið ein stór avbjóðing at finna bústaðir til hesar handverkarar. Hetta kundi bent á, at ein týðandi partur av tilflytingini til Føroya hevur fevnt um útlenskar handverkarar, sum flyta millum Føroyar og útland, nú eftirspurningurin eftir arbeiðsmegi í byggivinnuni er stórus vegna vaksandi virksemsi (sí lönargjaldingar í talvu I 2), og at hetta vaksandi virksemsið sostatt hevur ávirkað løntakaratal, almennu inntøkurnar, BTÚ-vøkstur og fastognarprísir. Minkar hetta byggivirksemsið, kemur tað at ávirka nevndu støddir øvugtan veg.

I 1.4 Laksa- og oljuprísir

Laksa- og oljuprísir ávirka føroyska búskapin stórliga í leypandi prísnum.

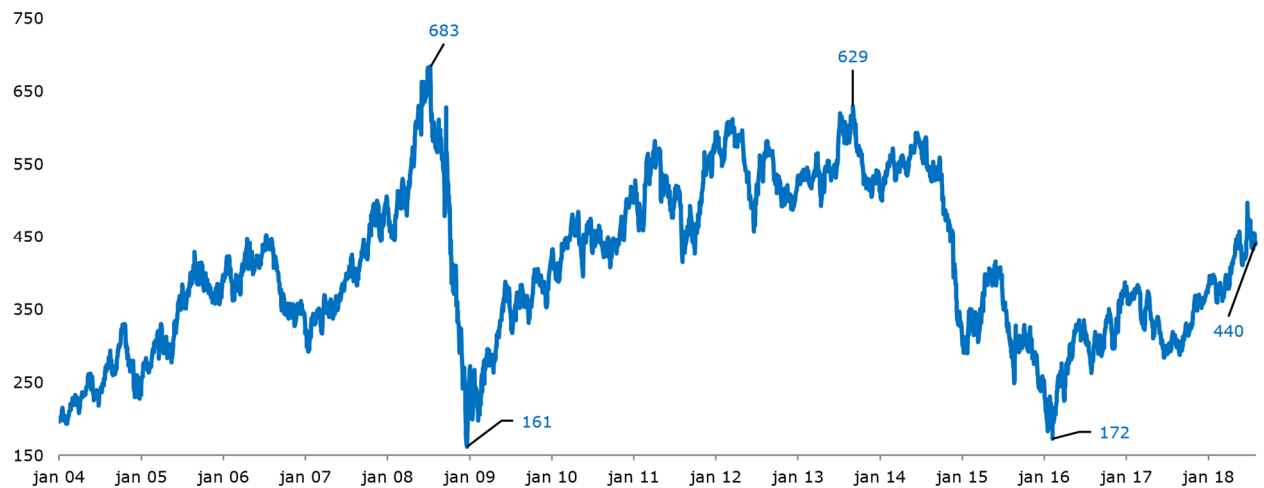
Mynd I 9 vísir gongdina í oljuprísinum⁸ í donskum krónum síðan januar 2004.

Vit síggja, at oljuprísurin hevur sveiggjað rættiliga nógv, og at hann í lötuni liggur á umleið 440 DKK/tunnu. Eitt stórt prísfall hendi á olju eftir august 2014. Í \$/tunnu hevur prísurin síðan primo 2015 sveiggjað millum í høvuðsheitum 40 og 60 dollarar, men er hann farin upp um 70 dollarar í stórum tíðarskeiðum av 2018 higartil.

Spotprísir á olju (DKK/tunnu), jan-04 til aug-18

Mynd I 9

DKK/tunnu

Kelda: Egnar útrokningar við støði í oljuprísir frá Thomson/Reuters og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

Mynd I 10 vísir gongdina í laksaprísinum í donskum krónum seinastu árinum. Vit síggja, at sveiggini eru stór, men at trendurin er ein prísavøkstur seinastu nógvu árinum. Prísurin var í hæddini í januar 2017.

Mynd I 11 vísir ársligu prosentbroytingina í laksaprísinum í donskum krónum (miðalprísir fyri allar vikur í árinum). Í 2013 var ein prísavøkstur uppá 43% í mun til árið fyri, meðan prísavøkstururin í 2016 var 44% í mun til árið fyri. Í 2017 var ein lítil prís-lækking á 4%, og tað sama er galdandi higartil í 2018, har prís-lækkingin hevur verið 9%.

⁸ Hetta er WTI (West Texas Intermediate) oljan, sum vanlig er undir prísinum á norðsjóvarolju (Brent).

Spotprísur á laks (DKK/kg) hvørja viku, jan-04 til aug-18**Mynd I 10**

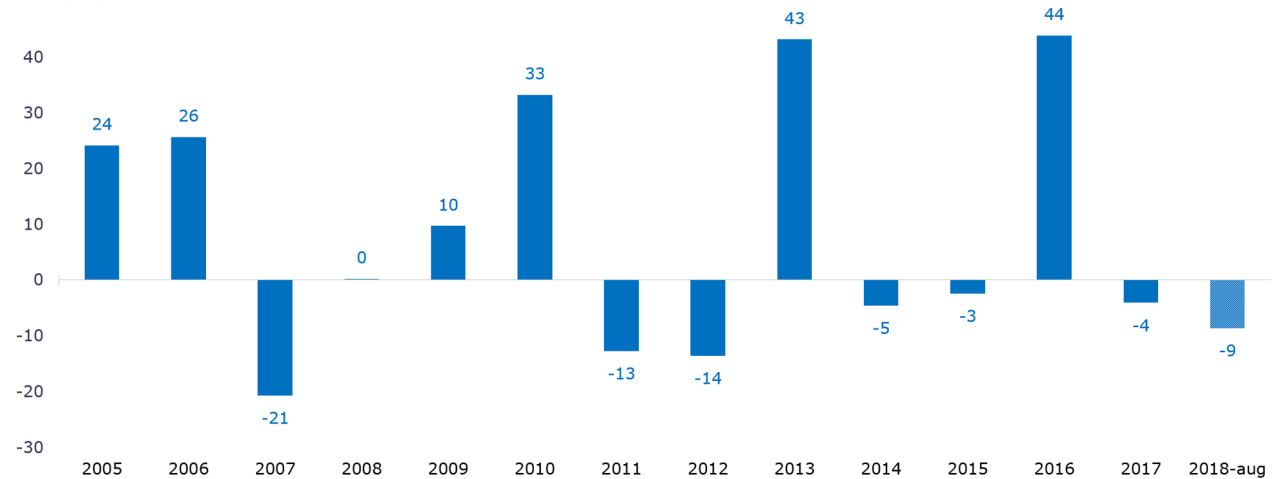
DKK/kg

Kelda: Egnar útrokningar við støði í laksaprísi (í NOK) frá fishpool.eu og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

Árlig prosent broyting í spotprísinum á laks (DKK/kg), 2005-2018**Mynd I 11**

Prísbroyting í %

Viðm.: Fyri 2018 er talan um higartil í ár í mun til somu mánaðir í fjør.

Kelda: Egnar útrokningar við støði í laksaprísi (í NOK) frá fishpool.eu og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

I 1.5 Handilsjavnin

Talva I 1 vísir gongdina í vøruútflutningi og vøruinnflutningi Føroya fyrra hálvár 2018 sammett við fyrra hálvár 2017.

Innflutningstølini vísa, at innflutningsvirðið stendur stórt sæð í stað í mun til fyrra hálvár 2017 (-0,3% tilsamans). Um skip verða roknaði frá, var vøkstur í innflutninginum á 8,4%.

Frágreiðingar um útrokningarhátt fyri vakstrarískoyti eru at finna í frágreiðing Búskaparráðsins á vári 2016 á síðu 11.

Innflutningurin til beinleiðis nýtslu er vaksin við 4,1%, meðan innflutningurin av bilum o.ø. flutningsførum minkaði við 9,1%.

Innflutt tilfar til byggivirki er vaksið við 40,0%, og samstundis er innflutningurin av maskinum o.a. útgerð vaksin við 13,6%. Aftaná innflutt tilfar til byggivirki, var nógv størstur vøkstur í innflutningi av brennievni o.t. (32,3%).

Inn- og útflutningur av vørum og handilsjavnin fyrra hálvár 2018

Talva I 1

	Mió. DKK (cif)			% - vøksur	Vakstar- ískoyti	Støddar- lutfall			
	1.h.2017	1.h.2018	Vøkstur						
<i>Innflutningur</i>									
Til hav- og landbúnað	197	201	4	2,0%	-	5,5%			
Til byggivirki	300	420	120	40,0%	-	8,3%			
Til aðra framleiðslu	736	752	16	2,1%	-	20,3%			
Brennievni ot.	482	638	156	32,3%	-	13,3%			
Maskinur oo. útgerð	414	471	56	13,6%	-	11,5%			
Bilar oo. flutningsfær	277	252	-25	-9,1%	-	7,7%			
Til beinleiðis nýtslu	717	746	29	4,1%	-	19,8%			
Skip, flogfær o.t.	295	4	-291	-98,5%	-	8,2%			
Rávøra til fiskavirking	198	120	-77	-39,1%	-	5,5%			
Vøruinnflutningur í alt	3.617	3.605	-13	-0,3%	100%	100%			
Vøruinnflutningur ex. skip, flogfær o.t.	3.322	3.600	278	8,4%	-	91,8%			
<i>Útflutningur</i>									
Alifiskur	2.062	1.701	-360	-17,5%	72,2%	47,2%			
Uppsjóvarfiskur	1.008	726	-282	-28,0%	56,5%	23,1%			
Botnfiskur og onnur fiskasløg	1.123	1.232	110	9,8%	-22,0%	25,7%			
Aðrar vøru	100	166	66	65,7%	-13,1%	2,3%			
Skip, flogfær o.t.	78	45	-32	-41,6%	6,5%	1,8%			
Vøruútflutningur í alt	4.370	3.871	-499	-11,4%	100%	100%			
Vøruútflutningur ex. Skip, flogfær o.t.	4.292	3.825	-467	-10,9%	-	98,2%			
<i>Handilsjavnin, árin 2010-2018</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>1.h.2018</i>
Við skip o.t., mió DKK	327	128	-1.167	-169	348	758	1.456	1.491	266
Uttan skip o.t., mió DKK	364	222	-145	552	584	1.182	1.753	1.800	225

Kelda: Hagstova Føroya

Útflutningurin minkaði samanlagt heili 11,4% fyrra hálvár 2018 í mun til fyrra hálvár 2017. Uttan skip minkaði útflutningurin 10,9%. Minking var í útflutninginum av "uppsjóvarfiski" og "alifiski" uppá ávikavist 28,0% og 17,5%, meðan útflutningurin av "botnfiski og øðrum fiskasløgum" hinvegin vaks við 9,8%.

Yvirskotið á handilsjavninum er vaksið seinastu árin og hevur verið serliga stórt árin 2016 og 2017, og stavar hetta partvís frá betringini í bytislutfallinum í uttanlandshandlinum. Handilsjavnin í 2017 vísti eitt yvirskot uppá 1.491 mió. kr. (við skipum), meðan fyrra hálvár 2018 vísir eitt yvirskot uppá 266 mió. kr. (við skipum).

I 2 Innlendis eftirspurningur frá húsarhaldunum (privat nýtsla)

I 2.1 Metingar viðvíkjandi privatu nýtsluni

Privata nýtslan er ein týðningarmikil partur av føroyska búskapinum; í stødd er privata nýtslan á hædd við útflutningin og innflutningin av vørum og tænastrum. Tískil hevur gongdin í privatu nýtsluni stóra ávirkan á BTÚ-vøxsturin.

Privata nýtslan verður uppgjørd sum liður í uppgjerðini av útreiðslu- ella eftirspurnarsíðuni á tjóðarroknaskapinum. Seinastu uppgjørdu tjóðarroknaskapartølini viðvíkjandi útreiðslu- ella eftirspurnarsíðuni eru fyri 2013. Fyri tíðarskeiðið aftaná 2013 hava vit bert indikatorar um nýtsluna. Ein indikatorur er innflutningurin av nýtslurvørum (sí talvu I 1); av øðrum indikatorum er gongdin í lønargjaldingum (sí mynd I 15a og I 15b) og MVG-inntøkur landskassans (sí mynd I 12b).

Mynd I 12a vísir gongdina í innflutningi av nýtslurvørum sum leypanði 12 mánaðar samanlegging (sí tekstkassa 4) samanildna við lønargongdina.

Vit síggja, at innflutningurin av hálvdrúgvum nýtslurvørum (t.d. klæðir) og drúgvum nýtslurvørum (t.d. sjónvørp og bilar) er vaksin nógv síðan 2010, serliga aftaná miðskeiðis í 2012.

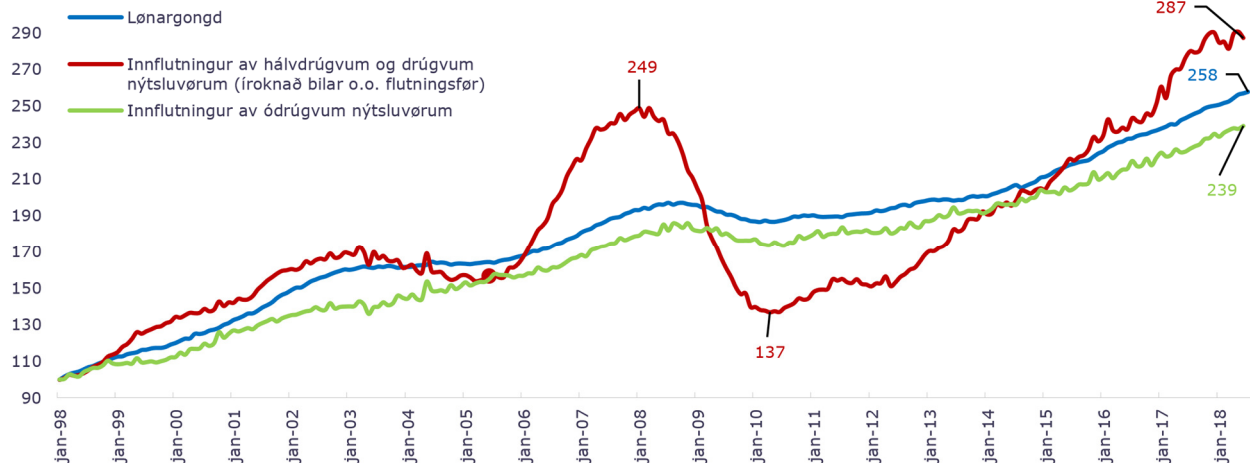
Stóri vøxsturin seinastu tíðina í innflutninginum av drúgvum og hálvdrúgvum nýtslurvørum hevur verið nýttur í undanfarnum frágreiðingum sum grundgeving fyri at rokna við eini hægri privatari nýtslukvotu í 2014-2018. Hinvegin kann hesin umrøddi nýtslurvøxsturin eisini samsvara við ein vøxstur í lønargjaldingum og tøkari inntøku.

Viðmerkjast skal, at lønarinntøkur vunnar í útlondum ikki eru við í lønartølunum handan myndina.

Gongdin í innflutninginum av ódrúgvum nýtslurvørum (t.d. matur og drekka) og gongdin í lønargjaldingunum eru nøkulunda samanfallandi yvir alt tíðarskeiðið. Í hagtølunum fyri innflutning fylla tær ódrúgvu nýtslurvørunar lutfalsliga meira enn tær drúgvu og hálvdrúgvu nýtslurvørunar.

Lønarinntøka og innfluttar nýtslurvørum hjá húsarhaldum, jan-98 til juni-18 Mynd I 12a

Indeks, jan-98 = 100

Viðm.: Lønartølini eru fram til juli 2018, meðan innflutningurin er fram til juni 2018.

Kelda: Egnar útrokningar við støði í hagtølum Hagstovunnar.

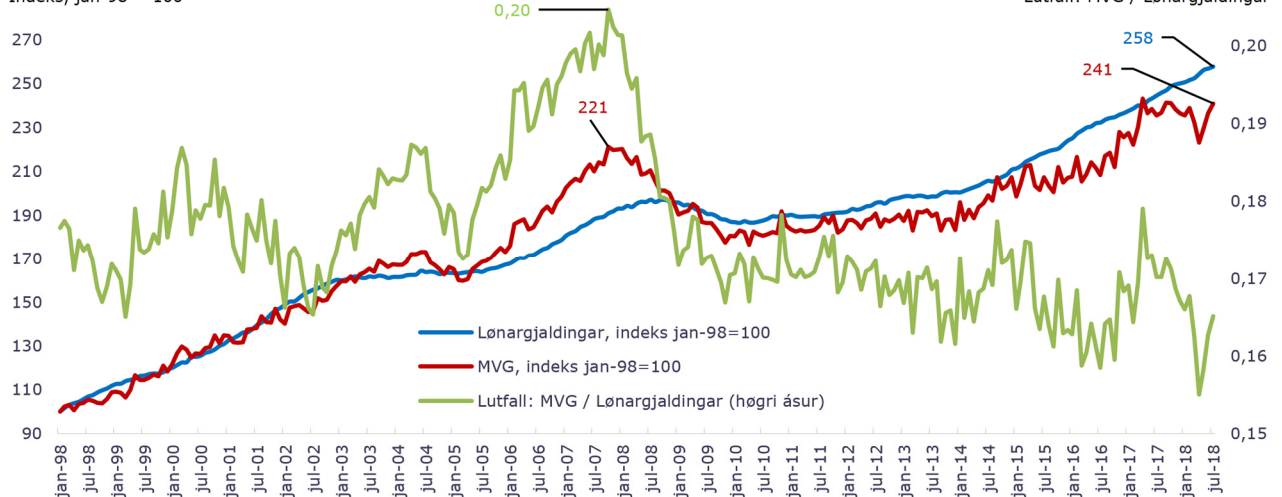
Mynd I 12b vísir gongdina í lønum og MVG-inntøkum landskassans. Tá fíggjarkreppan rakti í 2008 hendi eitt ógvusligt fall í lutfallinum millum MVG og lønargjaldingar. Síðani 2009 hevur hetta lutfallið somuleiðis víst ein fallandi trend, og svarar hetta til, at lønirnar eru vaksnar skjótari enn MVG-inntøkur landskassans. Hetta kundi bent á eitt áhaldandi varsemi viðvíkjandi privatu nýtsluni.

Gongdin í lönnum og MVG, jan-98 til jul-18

Mynd I 12b

Índeks, jan-98 = 100

Lutfall: MVG / Lönargjaldingar

Viðm.: Töluni byggja á leypandi 12 mánaðar samanlegging fyrri tíðina frá januar 1998 til og við seinast dagföru töluni.

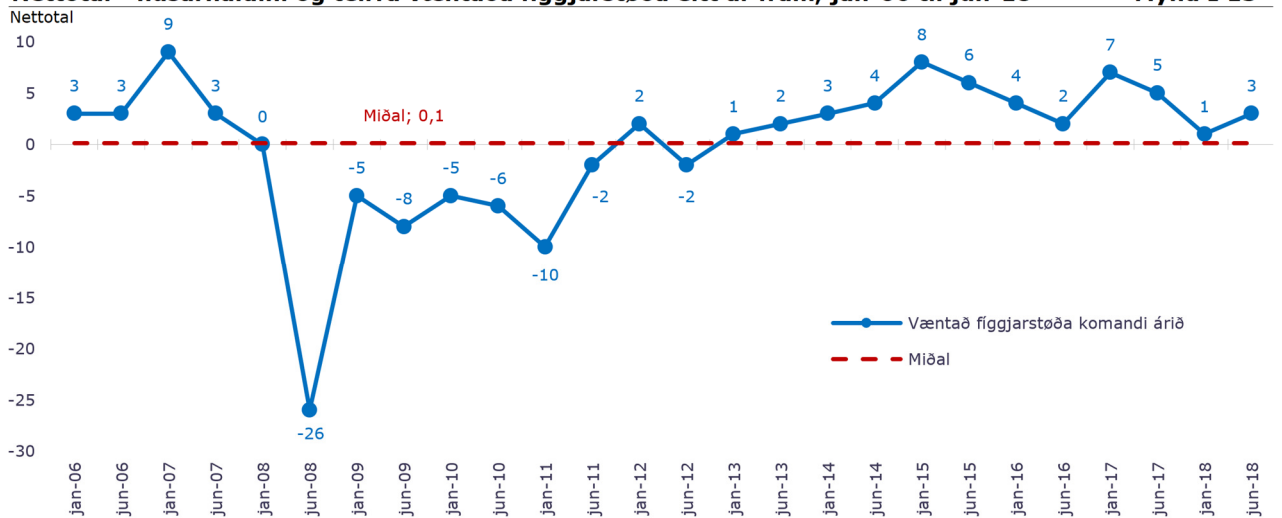
Kelda: Egnar útrokningar við stöði í lönartölum Hagstovunnar og MVG-tölum frá TAKS

I 2.2 Gongdin í treystitølum (konjunkturbarometrinum)

Treystitöluni frá Hagstovuni í mynd I 13 snúgva seg um metingar hjá húsarhaldunum um fíggarstöðu teirra eitt ár fram í mun til nú.

Netttotal - húsarhaldini og teirra væntaða fíggarstöða eitt ár fram, jan-06 til jun-18

Mynd I 13

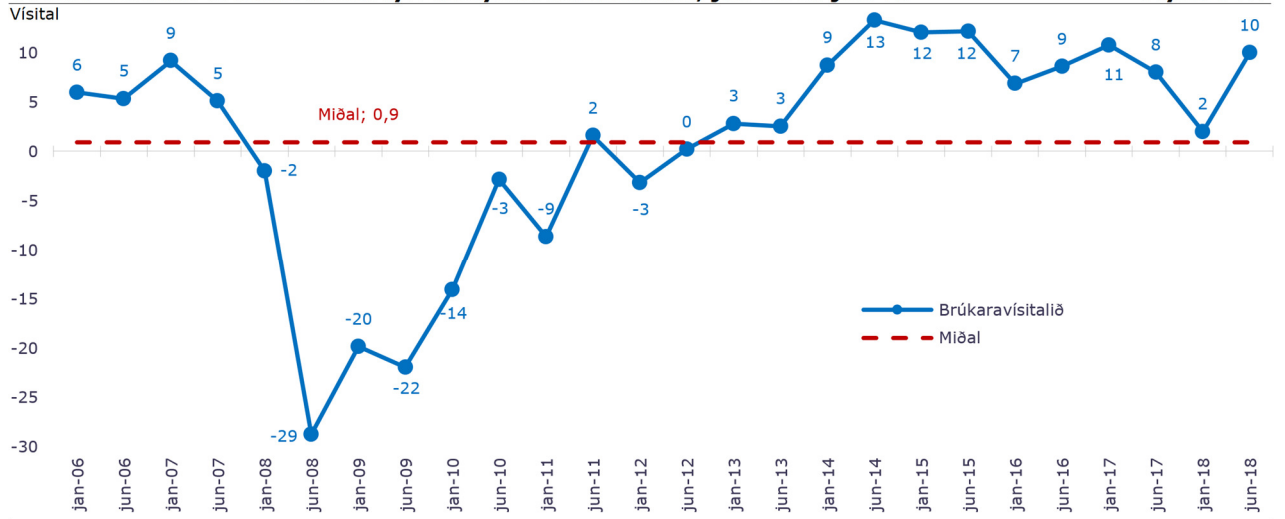

Kelda: Hagstova Føroya

Myndin vísir fram til januar 2015 eitt vaksandi bjartskygni, sum ikki hevði verið størri síðan januar 2007. Síðani januar 2018 er bjartskygnið vaksið eitt vet fram til juni 2018.

Mynd I 14 vísir treystitalið tilsamans fyri føroysku húsarhaldini. Myndin vísir áleið tað sama sum myndin undan henni. Treystitalið hjá húsarhaldunum í juni 2014 var størri enn nakrantíð, og hevur síðani hildið sær nøkulunda javnt fram til juni 2017. Í januar 2018 hendi eitt stórt fall, sum í juni 2018 vendi til eina stóra hækking, ið gevur tekin um økt bjartskygni hjá føroysku húsarhaldunum seinasta hálva árið.

Vísital - samlað brúkaravísital fyrri føroysku húsarhaldini, jan-06 til jun-18 **Mynd I 14**

Kelda: Hagstova Føroya

I 3 Virksemið í privatu vinnugeirunum (privatar ílögur o.a.) og innlendis eftirspurningurinn

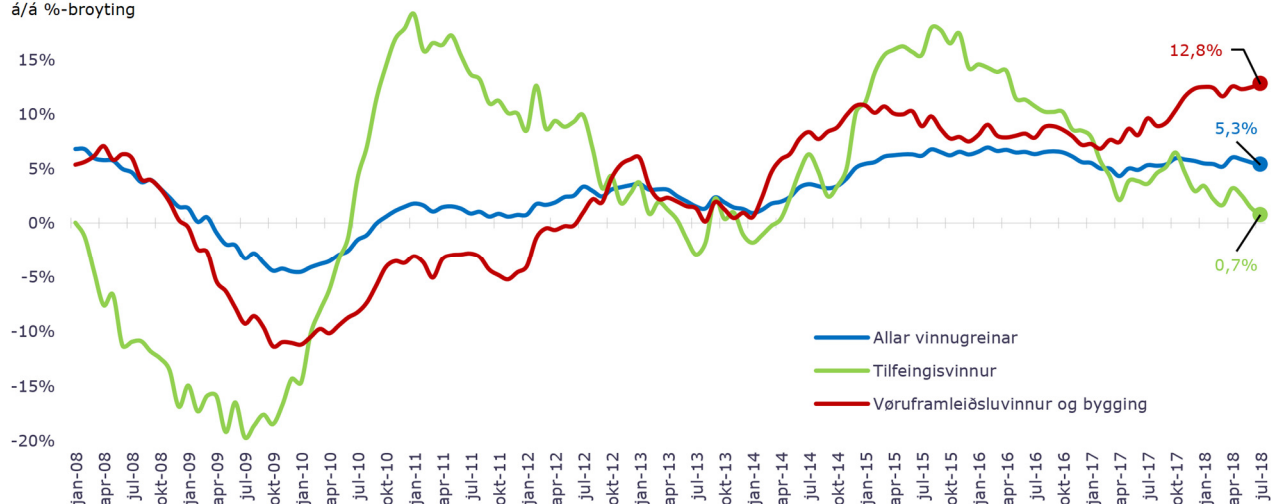
I 3.1 Gongdin viðvíkjandi lönargjaldingum og löntakaratali

Lönarhagðælini hvönn mánaða frá Elektron (samtiðarskattaskipanini) eru millum tey mest hentu hagðælini vit hava til tess at lýsa virksemið í búskapinum sum heild og gongdina innan ymsu vinnugreinarnar⁹.

Mynd I 15a og I 15b vísa prosentbroytingina í lönartølunum hjá Elektron seinastu árinu sum leypandi ártíl-ár broyting (sí útgreining í tekstkassa 4).

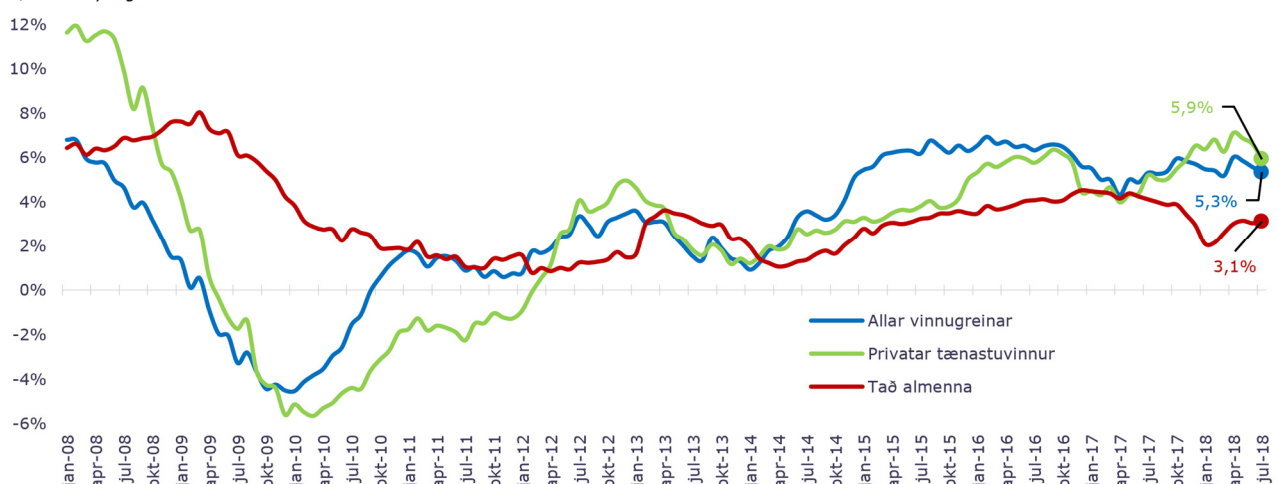
Mynd I 15a vísir gongdina í lönargjaldingunum innan primeru og sekunderu vinnugreinarnar, meðan mynd I 15b vísir gongdina í lönargjaldingunum innan tertieru vinnugreinarnar. Í báðum myndum sæst eisini strikumynd fyrri samlaðu vinnugreinarnar, so gongdin í teimum einstöku vinnugreinunum kann haldast upp í móti heildargongdini.

Lönargjaldingar, á/á broyting í % bygt á leypandi 12 mðr. samanlegging, jan-08 til jul-18 Mynd I 15a
á/á %-broyting

Kelda: Egnar útrokningar við støði í hagðælum Hagstovunnar.

Lönargjaldingar, á/á broyting í % bygt á leypandi 12 mðr. samanlegging, jan-08 til jul-18 Mynd I 15b
á/á %-broyting

Kelda: Egnar útrokningar við støði í hagðælum Hagstovunnar.

⁹Gongdin í lönartølunum frá Elektron samsvarar ikki við gongdina í BTÚ sum lönarinntøku (lönarpartinum av bruttofaktorinntøkuni, BFI). BFI fevnir eisini um samsýning til kapitalin (restinntøkuna). Munur er eisini á tjóðarroknskaparlønnum og elektronlønnum, tí allar lönarviðbøtur eru ikki í elektronlønnum, t.d. pensjóngjöld, tvungin sosial tryggingargjöld og B-inntøkur.

Tekstkassi 4: Trend útrokningar, ið byggja á 12 mánaða leypandi samanlegging og miðal, herundir ár til ár %-broytingar, stutt frágreiðing

12 mánaða leypandi samanlegging er samanlegging av 12 undanfarnu mánaðunum, roknað fyri hvønn mánaða. 12 mánaðar leypandi miðal er miðal av seinastu 12 undanfarnu mánaðunum, roknað fyri hvønn mánaða. Ár til ár %-broytingar bygt á leypandi 12 mánaðar samanlegging ella miðal. Týdningurin av hesum háttalagnum kann lýsast við einum dømi í mynd I 15 a og b (samlaðar lönir):
Fyri juli 2018 leggja vit saman lönirnar 12 mánaðir aftur í tíðina frá jul-18 til aug-17 og gevur hetta 9,228 mia. kr. Vit leggja eisini saman 12 mánaðar aftur í tíðina frá jul-17 til aug-16 og gevur hetta 8,760 mia. kr. Ár til ár %-broytingin (ella vakstrar-ratan) verður so útroknað sum $9,228/8,760 - 1 = 5,3\%$.
Hetta háttalag verður nýtt ístaðin fyri vanliga háttalagið, har vøksturin verður roknaður higartil í árinum í mun til sama tíðarskeiðið árið fyri. Hvør mánaði verður her "roknaður upp" til eitt ársstøði. Tað verður roknað út hvussu %-vísi vøksturin (ella %-vísa fallið) hevur verið fyri hendan "upproknaða mánaðin" í mun til somuleiðis "upproknaða mánaðin" eitt ár frammanundan. Ein mánaði, ið víkir nógv frá undanfarnu mánaðunum, ger sostatt ikki so nógvan mun í "upprokningini".

Vit síggja á myndunum, at lönargjaldingar í øllum vinnugreinum eru vaksnar seinastu árinum. Síðan 2014 hevur størri lutfalsligur vøstur verið í vøruframleiðsluvinninum og bygging enn í øllum vinnugreinunum tilsamans. Sama hevur gjørt seg galdandi fyri tilfeingisvinnurnar, tó í hesum føri bert fram til mars 2017. Harafturímóti hevur lutfalsligi vøksturin í privatum tænavinninum og í tí almenna verið minni enn í øllum vinnugreinunum tilsamans síðan 2014, tó fyri privatar tænavinnur einans fram til november 2017.

Lönirnar í tí almenna hava søguliga verið tær mest stöðugu, meðan stór sveiggj hava verið í tilfeingisvinninum, vøruframleiðsluvinninum og bygging og privatum tænavinninum.

Í juli 2018 var ár-til-ár leypandi vøksturin í øllum lönargjaldingunum 5,3%. Størst vøstur var í vøruframleiðsluvinninum og bygging (12,8%) og privatum tænavinninum (5,9%); vøruframleiðsluvinnur og bygging fevna m.a. um fiska-, kryvji- og flakavirkir, og eisini um byggivirksemi og skipasmíð. Stóri vøksturin í lönargjaldingum innan vøruframleiðsluvinnur og bygging stavar serliga frá bygging. Minst vøstur var í tilfeingisvinninum (0,7%) og harnæst í almennum lönargjaldingum (3,1%).

Í talvu I 2 niðanfyrri eru mánaðarligu lönargjaldingarnar býttar á 23 vinnugreinar. Eisini er víst beinleiðis vakstrarískoyti¹⁰ og stöddarlutfall (parturin av heildini). Tá stöddarlutfallið er minni enn beinleiðis vakstrarískoytið, er vøksturin størri enn miðal, og øvugt.

Av talvuni sæst, at samlaðu lönargjaldingarnar vuku 5,5% fyrra hálvár 2018 í mun til fyrra hálvár 2017, og at vakstrarískoytið var serliga høgt fyri bygging (30,1%) og heilsu- og almannaverk (19,2%).

Lönargjaldingar eru A-skattskyldugar lönir, sum fyrirøkur við heimstaði í Føroyum rinda. Hagtølini fevna bara um lön fyri útint arbeiði. Aðrar samsýningar og útgjöld, so sum veitingar og eftirlönir, eru ikki roknaðar uppí. Allar lönargjaldingar verða taldar uppí, sum lúka omanfyri nevndu krøv, uttan mun til um løntakarinn er froyingur ella útlendingur.

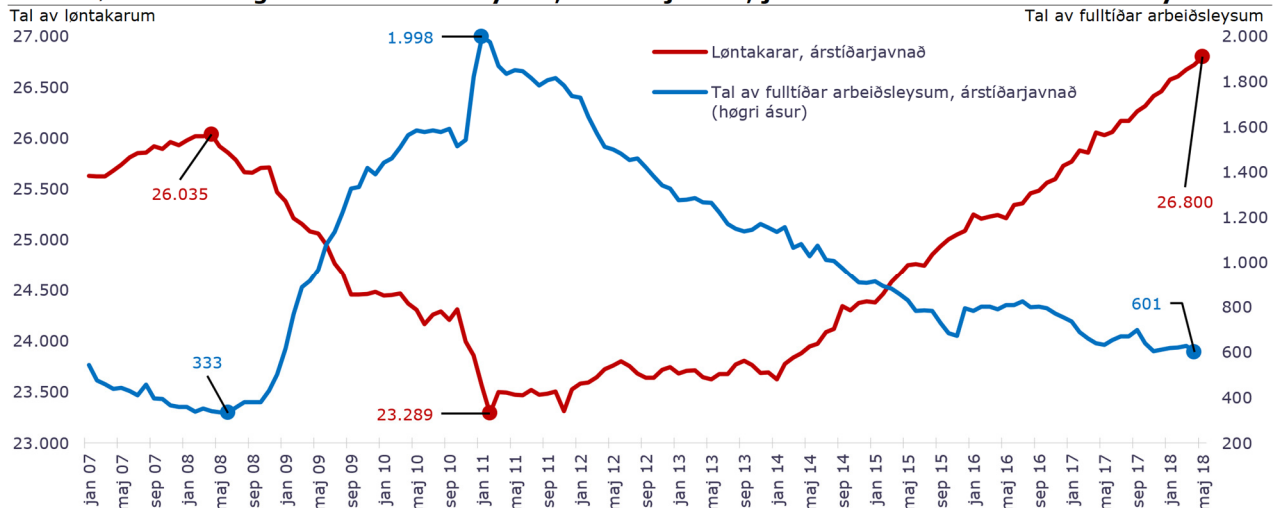
¹⁰ Í talvu I 2 er vakstrarískoytið stigmarkað til 100%.

Lønargjaldingar, vakstrarískoyti fyri lönir og støddarlutfall fyri vinnugreinar, 1. hálvår 2017 og 1. hálvår 2018
Talva I 2

	Mió DKK			% vøkstur	Vakstrarí- skoyti	Støddar- lutfall
	1.h.2017	1.h.2018	Vøkstur			
Landbúnaður	9	11	2	19,2%	0,7%	0,2%
Fiskiskapur	489	506	17	3,5%	7,0%	11,0%
Ali- og kryvjavirki	189	168	-21	-11,2%	-8,7%	3,6%
Ráevnisvinna	21	27	7	31,5%	2,7%	0,6%
Fiskavørúidnaður	186	185	0	-0,2%	-0,2%	4,0%
Skipasmiðjur, smiðjur	118	132	14	11,8%	5,7%	2,9%
Annar ídnaður	130	138	8	6,3%	3,4%	3,0%
Bygging	324	397	73	22,5%	30,1%	8,6%
Orku- og vatnveiting	34	36	2	6,4%	0,9%	0,8%
Handil og umvæling	388	408	20	5,1%	8,2%	8,8%
Gistihús og matstovuvirki	58	68	9	16,3%	3,9%	1,5%
Sjóflutningur	218	211	-6	-2,8%	-2,5%	4,6%
Flutningur annars	151	156	5	3,1%	2,0%	3,4%
Postur og fjarskipti	68	71	2	3,5%	1,0%	1,5%
Fígging og trygging	164	179	15	9,2%	6,2%	3,9%
Vinnuligar tænastr	181	186	5	2,9%	2,2%	4,0%
Húshaldstænastr	42	47	4	10,0%	1,7%	1,0%
Landsfyrising	134	139	5	3,9%	2,1%	3,0%
Kommunur og ríkisstovnar	492	495	3	0,6%	1,3%	10,7%
Undirvísing	330	334	4	1,2%	1,6%	7,2%
Heilsu- og almannaverk	544	590	46	8,5%	19,2%	12,8%
Felagsskapir, mentan o.a.	102	122	21	20,2%	8,5%	2,7%
Ótilskilað v.m.	4	11	7	185,4%	2,9%	0,2%
Tilsamans	4.374	4.616	242	5,5%	100%	100%

Kelda: Hagstova Føroya

Mynd I 16 niðanfyri vísir árstíðarjavnaða talið av løntakarum samanhlidið við árstíðarjavnaða talið av fulltíðar arbeiðsleysum.

Tal av løntakarum og fulltíðar arbeiðsleysum, árstíðarjavnað, jan-07 til mai-18
Mynd I 16

Viðm.: Løntakaratalini ganga fram til mai 2018, meðan talið av arbeiðsleysum einans gongur fram til apríl 2018.

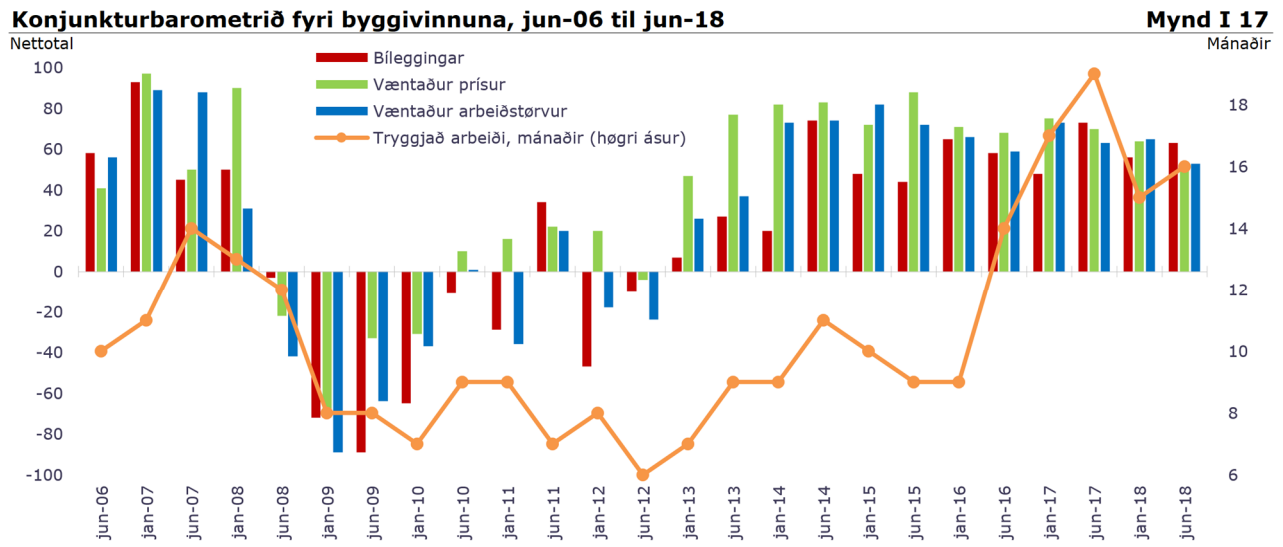
Kelda: Hagstova Føroya

Í januar 2011 var talið av fulltíðararbeiðsleysum í hæddini (1.998), meðan talið av løntakarum um somu tíð var lágt (23.289). Síðan ársbyrjan 2011 hevr talið av fulltíðar arbeiðsleysum stórt sæð verið fallandi, meðan løntakaratalið hevr verið vaksandi, hetta síðsta serliga síðan ársbyrjan 2014. Síðan miðskeiðis í 2014 hevr stór nettotilflyting eisini verið til Føroya, sí mynd I 8.

Talið av løntakarum var í mai 2018 í hæddini (26.800), samstundis sum talið av fulltíðar arbeiðsleysum í apríl 2018 var lágt (601).

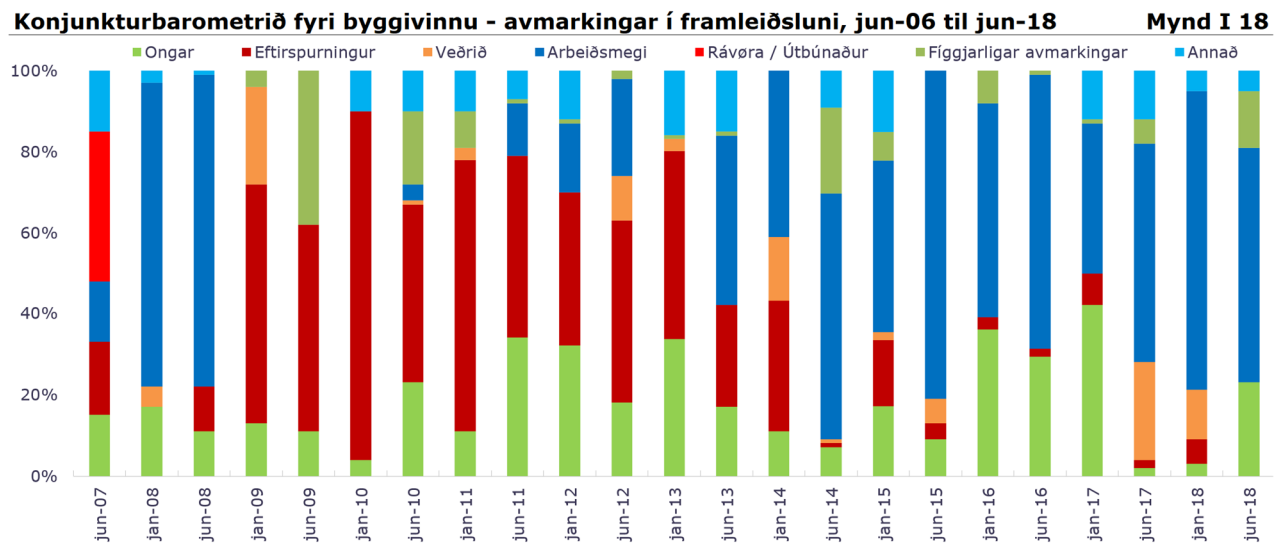
I 3.2 Gongdin í treystitølum (konjunkturbarometrinum)

Konjunkturbarometrið fyri byggivinnuna, sí mynd I 17, vísir, at talið av bíleggingum er hækkað síðan januar í ár, meðan væntaður prísur og væntaður arbeiðstørvur er lækkaður. Samstundis hevur vinnan tryggjað sær arbeiði í miðal 16 mánaðir fram, og er hetta eitt sindur meira enn í januar í ár, tá talið var 15 mánaðir.

Í mynd I 18 eru vístar avmarkingar fyri framleiðsluna í byggivinnuni, sum byggiharrarnir hava nevnt sum viðkomandi.

Tørvandi eftirspurningur var ein stórir trupulleiki frá 2008 og fram til januar 2014, men er hann tað ikki longur.

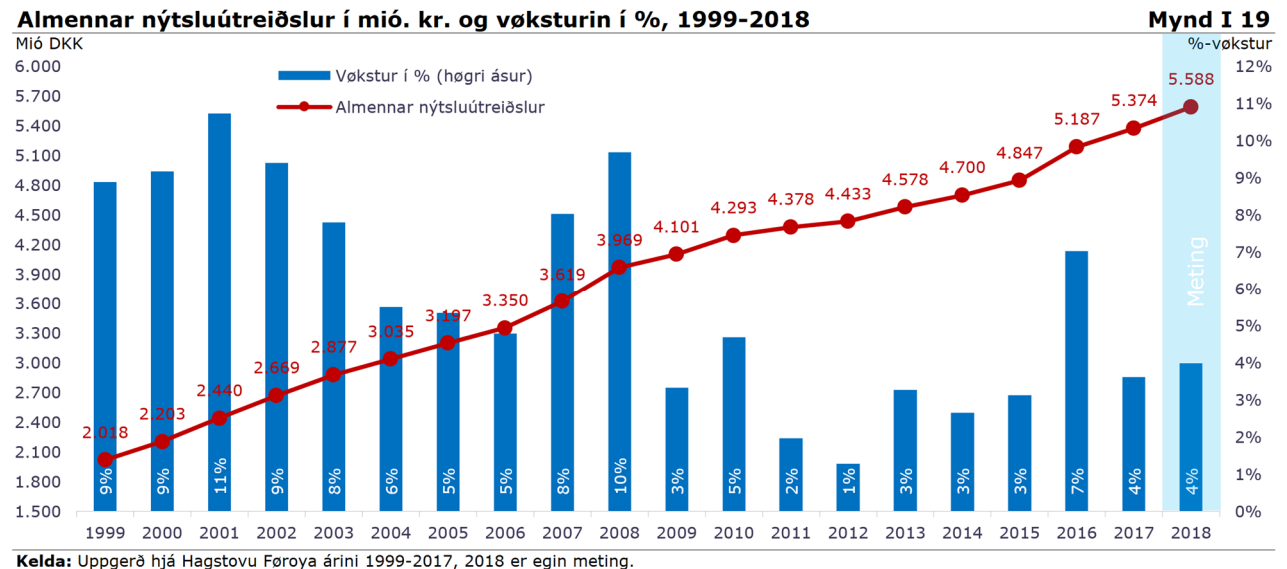
Tá nógvar íløgur verða gjørdar í senn, er altíð ein vandi fyri trýsti á arbeiðsmarknaðinum innan byggjyrkið. Slíkt trýst kann ávirka restina av búskapinum við prís- og lønarvøkstri. Umframt hetta kann trýst á arbeiðsmarknaðin innan byggjyrkið hava neiliga ávirkan á byggjarbeiði, ið er í gongd, tá tað snýr seg um kostnað og góðsku.

Í juni í ár mettu 58% av byggiharrunum, at trot á arbeiðsmegi var størsta avmarkingin fyri framleiðsluna í byggivinnuni. Hetta er ein minking úr 73% í januar í ár.

I 4 Innlandis eftirspurningur frá almenna geiranum - almenn nýtsla og íløgur

I 4.1 Nýtsla hins almenna

Mynd I 19 vísir gongdina og vøksturin í almennu nýtsluni síðan 1999, sum uppgjørt í tjóðarroknskapinum. Tølini fyri 2018 byggja á metingar (myndlanýtslu).

Frá 1999 til 2008 var vøksturin í almennu nýtsluni sera stórur (millum 5% og 11%). Árinum 2009-18 var árligi vøksturin lægri, tá hann var millum 1% og 5%, burtursæð frá 2016, tá vøksturin var 7%. Tølini eru í leypanði prísum.

Tekstakassi 5: Dátu um almenna geiran

Tjóðarroknkapurin fyri almenna geiran byggir á almennar roknskapir, ikki minst landsroknkapin. Við virknaði frá 2010 eru kommunuroknskapir eisini skrásettir í Búskaparskipan landsins (BSL). Somuleiðis eru roknskapir fyri almennar grunnar og stovnar, sum ikki eru á fíggarlóginum, tiknir við í BSL í vaksandi mun. Við hesum eru dátukeldurnar fyri almenna geiran vorðnar munandi betri seinnu árinum. BSL hevur eitt stórt tal av bólkingum og útgreiningarmøguleikum til ymiskan umsitingartørv. Kortini er tað ikki altíð lætt við BSL at gera tær bólkingar og útgreiningar, sum verða fyriskrivadar í tjóðarroknskapinum, sum jú er hin vanligu nýtti standardurin fyri uppgerð av búskaparstöddum.

Búskaparmyndilin byggir á tjóðarroknkaparbólkingar. Tá hesin búskaparmyndil hevur verið nýttur til framrokningar, hava metingar verið gjørdar av gongdini við støði í bólkingum í BSL. Hetta eru bólkingar, sum ikki altíð hava verið samanfallandi við bólkingar í tjóðarroknskapinum. Eitt ávíst fyrivarni krevst tí í brúki av tølunum.

Tølini benda á, at broytingar í almennu nýtsluni (eins og í almennu íløgnum) hava verið konjunkturviðgangandi – tá nógv hevur verið í kassanum, hevur nógv verið brúkt og øvugt - og hevur hetta økt, heldur enn minkað, um sveiggini í búskapargongdini. Umráðandi er tí hjá tí almenna ikki at endurtaka gongdina í árunum 1999-2008, nú búskaparliga virksemd aftur er í vøstri.

Demografiskar broytingar í komandi árum fara at gera tað truplari at avmarka vøksturin í almennu nýtsluni (sí frágreiðing Búskaparráðsins á vári 2015).

I 4.2 Almennar íløgur – íløgútreiðslur undir almennum ræði

Mynd I 20 vísir íløgútreiðslurnar, ið eru undir almennum ræði, frá 2003 til 2018. Talan er um íløgur samsvarandi tjóðarroknkaparuppgerð og ikki samsvarandi roknskaparuppgerð. Tjóðarroknkaparligu

Íløgurnar eru størri enn roknskaparligu løgurnar; m.a. er alt Landsverk og viðlíkahald, herundir keyp av útbúnaði, sum eru rakstarkostnaðir í landskassaroknskapinum, roknað sum íløgur í tjóðarroknskapinum.

Vit síggja ein týðiligan vøkstur í samlaðu íløgnum undir almennum ræði í 2016 til 2018. Hesin stavar bæði frá landi, kommunum og fyrítøkum, ið tað almenna ræður yvir.

Íløgurnar hjá landinum vóru serliga lágar árinum 2009 til 2012, men eru síðani vaksnar nógv, hetta serliga í 2018. Rúsdrekkasøla Landsins, Apotek og Landsverk eru tald við undir landskassan.

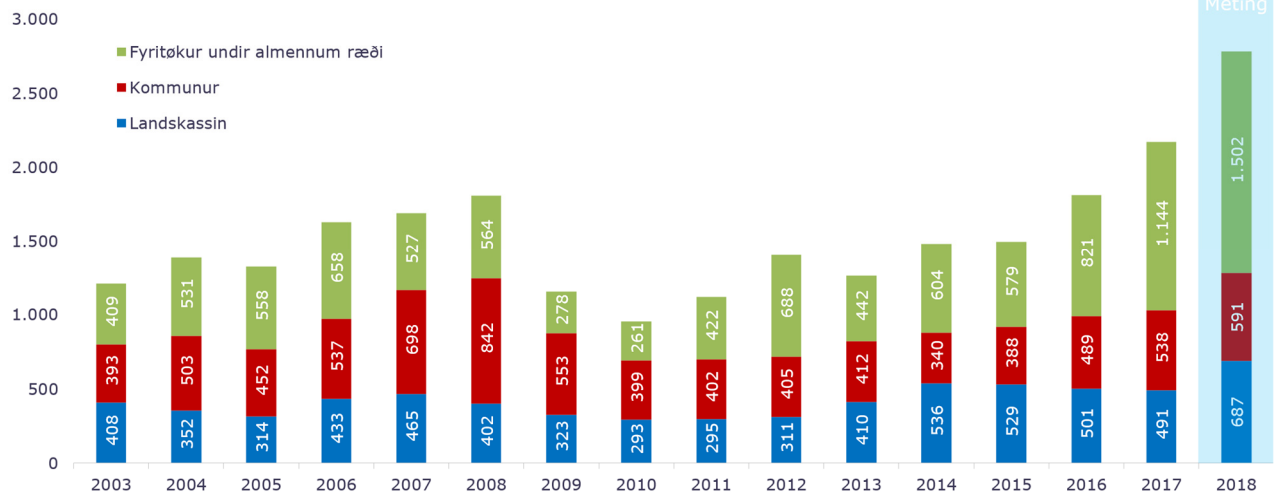
Íløgur kommunanna vuku nógv fram til 2008. Talan var í ávísan mun um íløgur, sum høvdu ligið á láni frá nítíárunum. Betingar í fíggjarstøðu kommunanna ávirkaðu eisini íløguhugin. Íløgur kommunanna fullu tó nógv fram til 2010, men eru vaksnar nógv aftur síðan 2015.

Íløgurnar hjá fyrítøkum undir almennum ræði eru vaksnar nógv síðan 2015. Hesin bólkur fevnir um SEV, Fjarhitafelagið, vindfeløgini hjá SEV, IRF, Atlantsflog, undirsjóvartunnilsfeløgini, Posta, Vága Floghavn, Føroya Tele við dóttirfeløgum, Bústaðir og kommunalar havnir.

Íløgurnar hjá sosialum grunnum og ríkisstovnum eru ikki tiknar við, tí talan er her um so smáar upphæddir.

Íløgútreiðslur undir almennum ræði í mió. kr. árinum 2003 til 2018

Mió DKK

Mynd I 20

Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árinum 2003-2017 fyri land og kommunur. Íløgur hjá marknaðarframleiðandi fyrítøkum undir almennum ræði eru eggar metingar. 2018 eru eggar metingar fyri allar almennar íløgur.

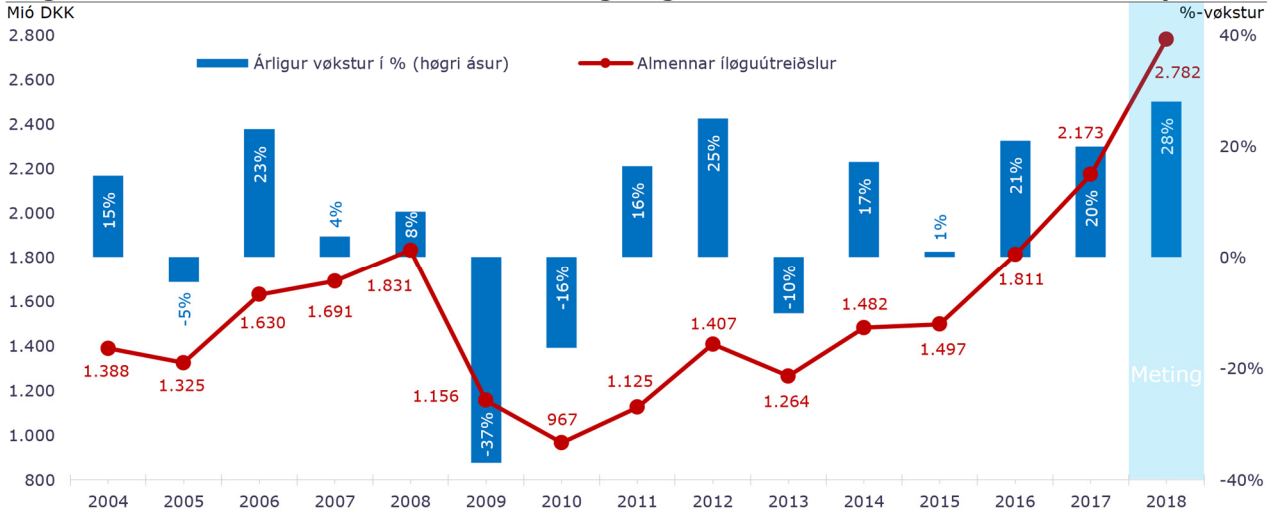
Kommunurnar yvirtóku eldraðkið í 2015. Nógv bendir á, at hendan yvirtøkan eisini fevnir um eina yvirtøku av einum stórum íløgutørvi á eldraðkinum. Íløgurnar á heilsuøkinum hava verið stórar, men væntandi koma demografisku broytingarnar at krevja enn fleiri almennar íløgur á heilsuøkinum.

Mynd I 21 vísir almennu íløgútreiðslurnar og ár-til-ár vøksturinum í hesum. Eins og við almennu nýtsluni, sí mynd I 19, sæst, at framdu almennu íløgurnar eru konjunkturviðgangandi, bæði tá tað snýr seg um land, kommunur og fyrítøkur undir almennum ræði, sí mynd I 20 og I 21.

Sum nevnt, er tað umráðandi hjá tí almenna ikki at endurtaka gongdina við almennum ílögum frá 2006-2008, nú búskaparliga virkseimið aftur er í stórum vøkstri. Skuldarloftið hjá kommununum – at skuldin ikki skal koma upp um eina álíkning – riggar ikki sum fíggjarpolitiskt amboð. Neyðugt er við miðvísari fíggjarpolitiskari stýring, ið fevnir um allar íløgur undir almennum ræði.

Íløgútreiðslur undir almennum ræði í mió. kr. og árligi vøksturin í % árinum 2004-2018

Mynd I 21

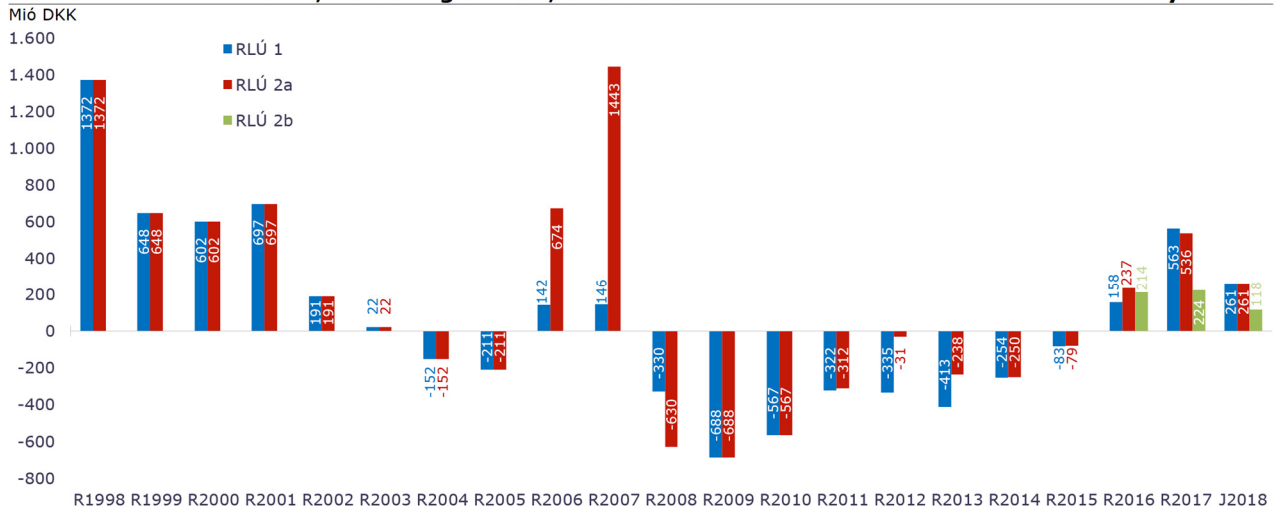
Kelda: Tølini vísa samlaðu almennu íløgurnar (sí býti í mynd I 20). Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árinum 2004-2017 fyri land og kommunur. Íløgur hjá marknaðarframleiðandi fyrirkomandi undir almennum ræði eru egnar metingar. 2018 eru egnar metingar fyri allar almennar íløgur.

I 4.3 Úrslitið á almennu roknskapinum

Mynd I 22 gevur eitt yvirlit yvir roknskaparúrslit landskassans, RLÚ 1, RLÚ 2a og RLÚ 2b, fyri árinum 1998-2018.

Landskassaúrslitið RLÚ 1, RLÚ 2a og RLÚ 2b, 1998-2018

Mynd I 22

Viðm.: RLÚ 1 er úrslitið av vanligum inntøkum og útreiðslum, meðan RLÚ 2a eisini telur við óvanligar inntøkur og útreiðslur, tó ikki flytingar til Búskapargrunn. RLÚ 2b telur eisini Búskapargrunninn við í tær óvanligu inntøkurnar og útreiðslurnar.

Kelda: 2000-2017 Landsroknskapurin, 2018 Játtan.

RLÚ er landskassans Rakstrar-, Løgu- og Útlánsúrslit, sum tað verður nevnt. RLÚ 1 fevnir um vanligar postar, meðan RLÚ 2a fevnir um vanligar og óvanligar postar, tó ikki flytingar til Búskapargrunn, og tí er landskassans samlaða úrslit. RLÚ 2b fevnir um vanligar og óvanligar postar, herundir eisini flytingar til Búskapargrunn. Teir vanligu postarnir eru meira arbeiðsligir í figgjarætlanar- og figgjarlógararbeiði. Óvanligir postar eru mangan stórir og ikki afturvendandi postar. Hetta uppbytið hevur verið brúkt síðan 2004. Sum nakað nýtt, verða 20 prosent av yvirskotinum á RLÚ 1 upp til 200 mió. kr. og 50 prosent av tí, ið er omanfyri 200 mió. kr. flutt í Búskapargrunn; upphæddin, ið flutt verður í búskapargrunn, ger sum nevnt ein mun millum RLÚ 2a og RLÚ 2b.

Nøkur dømi: í 2006 fekk landsstýrið eina kapitalútluting (hálsa mia. kr.) umframt vinningsbýti frá Føroya Banka. Í 2007 fekk tað eina inntøku á 1,3 mia. kr. frá sølu av partabrøvum í Føroya Banka. Í 2008 lænti landsstýrið íslensku stjórnini 300 mió. kr., sum vórðu afturgoldnar í 2012. Í 2013 inntøkuførðri

landsstýrið eginogn Landsbankans (160 mió. kr.) við avtøkuna. Í 2018 inntøkuførir landsstýrið niðurskriving av láni frá danska statinum (500 mió. kr.) sambært avtalu frá 1998; hetta síðsta framgongur tó ikki av mynd I 22.

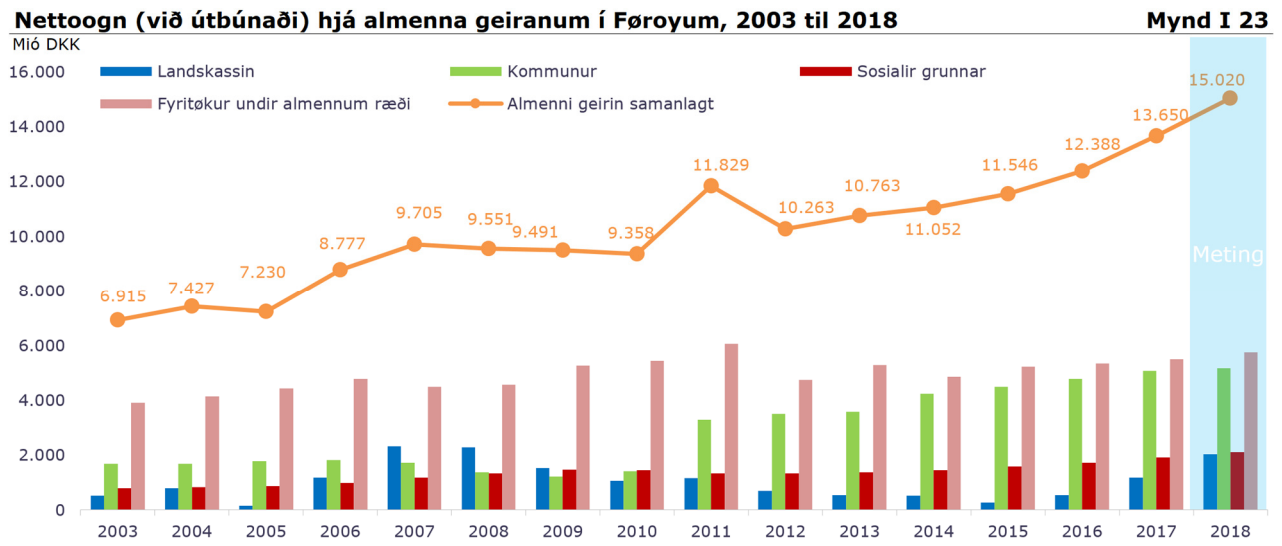
Sum nakað nýtt verða sveiggjandi rentupostar javnaðir við væntandi jøvnum parti á vanligum postum og við sveiggjandi parti á óvanligum postum. Tað eru kursbroytingar á ogn og skuld, sum skapa sveiggj í rentupostum.

Fyrimunarliga gongdin í konjunkturinum seinastu nógvu árin átti at givið grundarlag fyri, at hallið á landskassaroknskapiinum var minkað niður í einki fyri fleiri árum síðani. Ein av forðingunum fyri hesum hevur verið demografiska gongdin, og fer demografiska gongdin beinleiðis og óbeinleiðis at verða uppafur meira avbjóðandi í komandi árum.

Vit síggja, at hallið hjá landskassanum er minkað nóg síðan 2013 og vendir til yvirskot í 2016-2018. Hinvegin gevur roknskaparúrslitið eina misvísandi mynd av veruligu haldførissstöðu landskassans. Uttan forskotting av pensjónum síðan 2012, høvdu hallini verið tilsvarandi størri og yvirskotini tilsvarandi minni.

I 4.4 Ogn og skuld hjá tí almenna

Mynd I 23 vísir gongdina í nettoogn almenna geirans fyri árin 2003-2018. Vit síggja, at kommunurnar, sosialu grunnarnir og fyrítøkurnar undir almennum ræði hava havt stóra nettoogn seinastu árin. Nettoogn landsins økist munandi í 2017 og 2018. Samanlagt ræður tað almenna yvir einari nettoogn áljóðandi 15 mia. kr.

Kelda: 2000-2017 Lands-, kommunu-, grunna- og virkisroknskapir, 2018 eru egnar metingar.

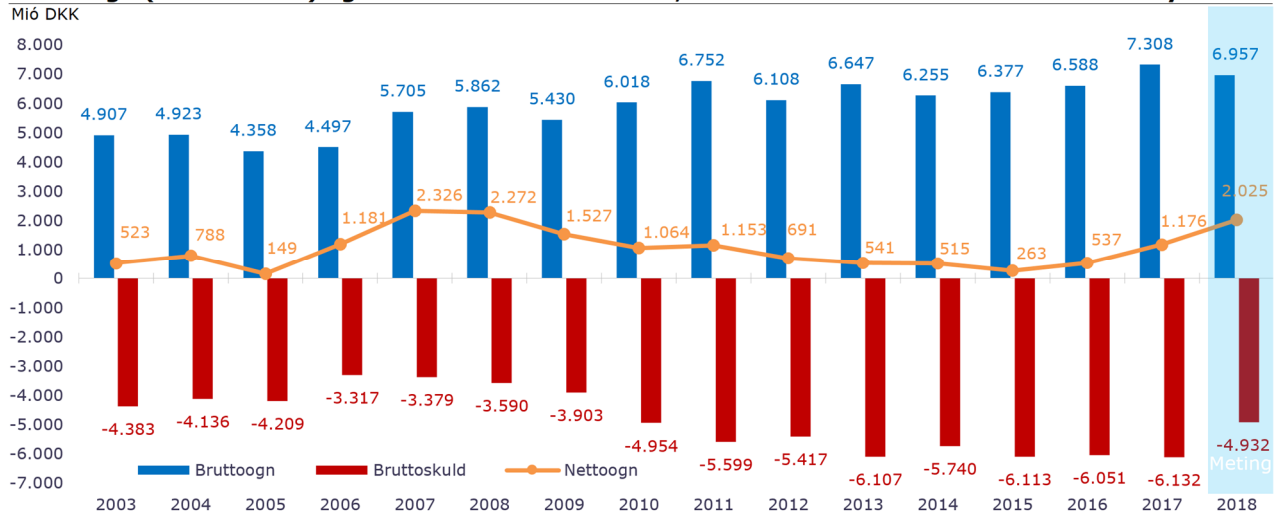
Myndin byggir á eina meting av ogn og skuld hjá almenna geiranum, har m.a. skyldur landskassans fyri tænastrámannapensjónir og rentugaranti til P/F Lív ikki eru tikin við sum skuld¹¹.

Mynd I 24 vísir bruttoogn og -skuld landskassans frá 2003 til 2018. Vit síggja, at bruttoskuldin er mett til at vera 4,9 mia. kr. í 2018, ið svarar til 26% av mettum BTÚ fyri 2018. Sum áður nevnt, eru tænastrámannaskyldur og aðrar veðhaldsskyldur landskassans ikki íroknaðar hetta tal.

¹¹ Veðhaldsskyldur vegna tryggingaravtalu hjá Føroya Lívstrygging er gjørd upp til 1.039 mió. kr. í 2017. Nettoskylda landskassans fyri tænastrámannapensjónir er roknað til 4.979 mió. kr. við árslok 2012. Kelda: Føroya Gjaldsstova, landskassaroknskapurin fyri fíggarárið 2017, s. 240.

Bruttoogn (við útbúnaði) og bruttoskuld landskassans, 2003-2018

Mynd I 24

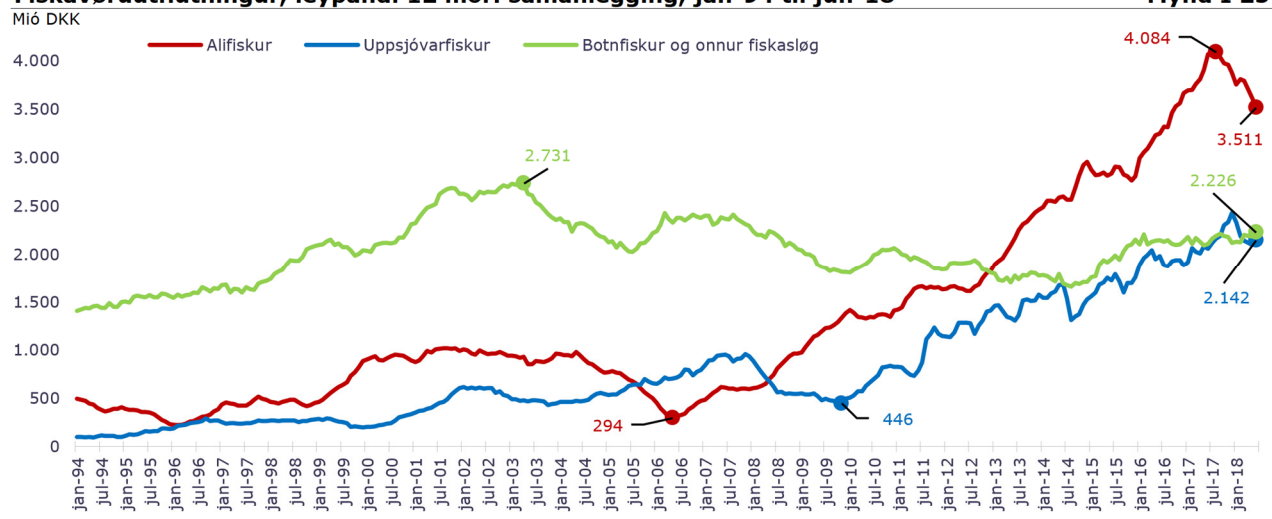
Kelda: 2000-2017 Landsroknscapurin, 2018 eru egnar metingar.

I 5 Útlendskur eftirspurningur

Mynd I 25 lýsir söguligu gongdina í útflutningsvirðinum av fiskavørum fyri trýggjar høvuðsbólkar av fiskaútlutningi: alifisk, uppsjóvarfisk og botnfisk og onnur fiskasløg. Hesir trýggir høvuðsbólkar fevna um so at siga allan føroyskan vøruútflutning. Afturat vøruútflutninginum fevnir samlaði útflutningurin eisini um útflutningin av tænastrum (m.a. ferðavinnu).

Fiskavøruútflutningur, leypandi 12 mðr. samanlegging, jan-94 til jun-18

Mynd I 25

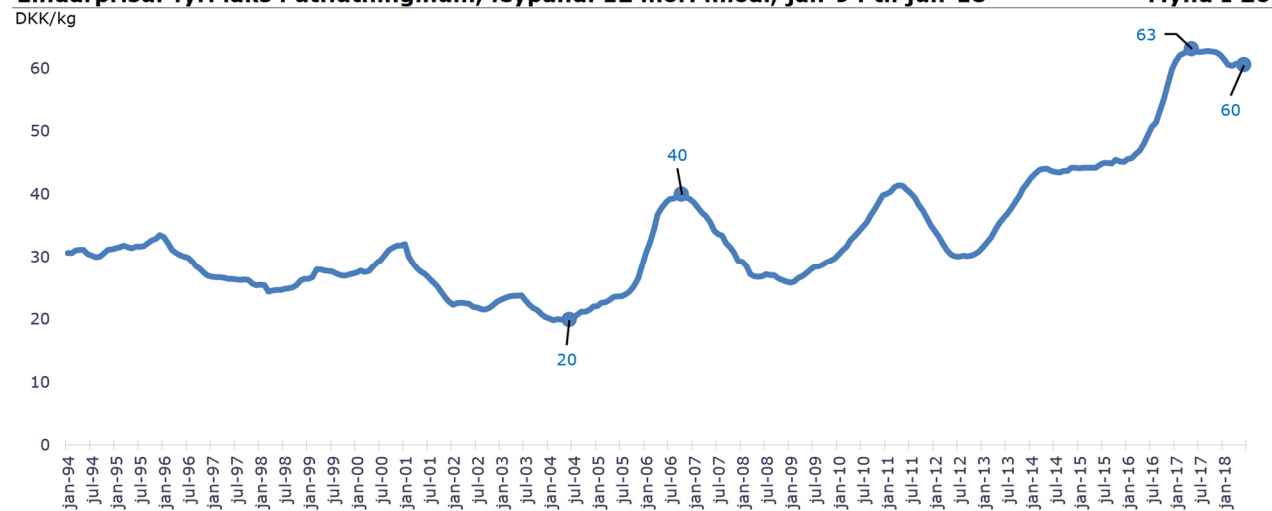
Kelda: Egnar útrokningar við støði í hagtølum Hagstovunnar.

Alifiskur fevnir um laks og síl, men nærur eingi síl verða útflutt í dag. Uppsjóvarfiskur fevnir um makrel, sild og svartkjaft, og harumframt hava vit tikið fiskamjøl við í hendan bólkin. Botnfiskur og onnur fiskasløg fevnir um tosk, hýsu, upsa, svartkalva, gulllaks, longu, brosmu, rækju o.a. Hesi síðstnevndu fiskasløg verða veidd í bæði føroyskum sjógvum og aðrastaðni, t.d. í Barentshavinum og á Flemish Cap.

Botnfiskurin hevur havt sera stóran týðning fyri útflutningin langt aftur í tíðina, men hevur ikki sama stóra týðning í dag. Í 2012 vóru allir trýggir vørubólkar nøkulunda javnt stórir í stødd, tá tað snýr seg um útflutningsvirði. Síðani tá er útflutningsvirðið av alifiski meira enn tvífaldað, og stavar hetta í stóran mun frá prísvøkstri. Útflutningsvirðið av uppsjóvarfiski er nú komið upp á sama støði sum botnfiskur o.o. fiskasløg.

Eindarprísur fyri laks í útflutninginum, leypandi 12 mðr. miðal, jan-94 til jun-18

Mynd I 26

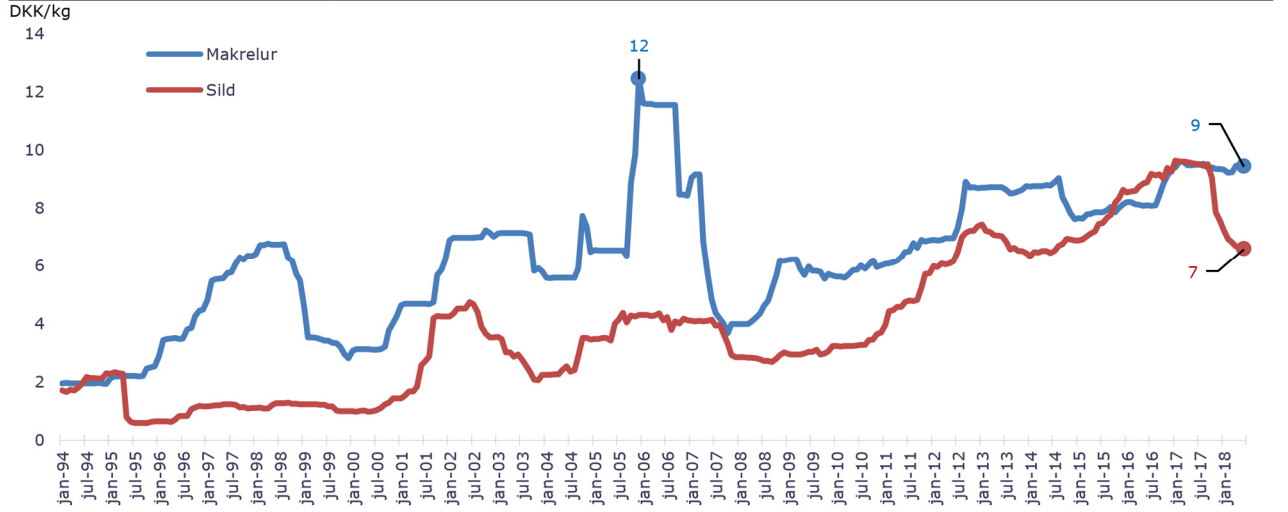
Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

Myndirnar I 26-28 vísa eindarprísir í útflutninginum av ávikavist laksi, makreli og sild og toski, hýsu og upsa.

Mynd I 26 vísir okkum, at eindarprísurin fyri laks er tvífaldaður úr umleið 30 kr/kg í 2012 upp í 60 kr/kg í 2018.

Av mynd I 27 síggja vit, at eindarprísurin fyri makreli og sild er umleið tvífaldaður frá ultimo 2007 til 2018. Eindarprísurin á makreli var í hæddini í 2006 við 12 kr/kg.

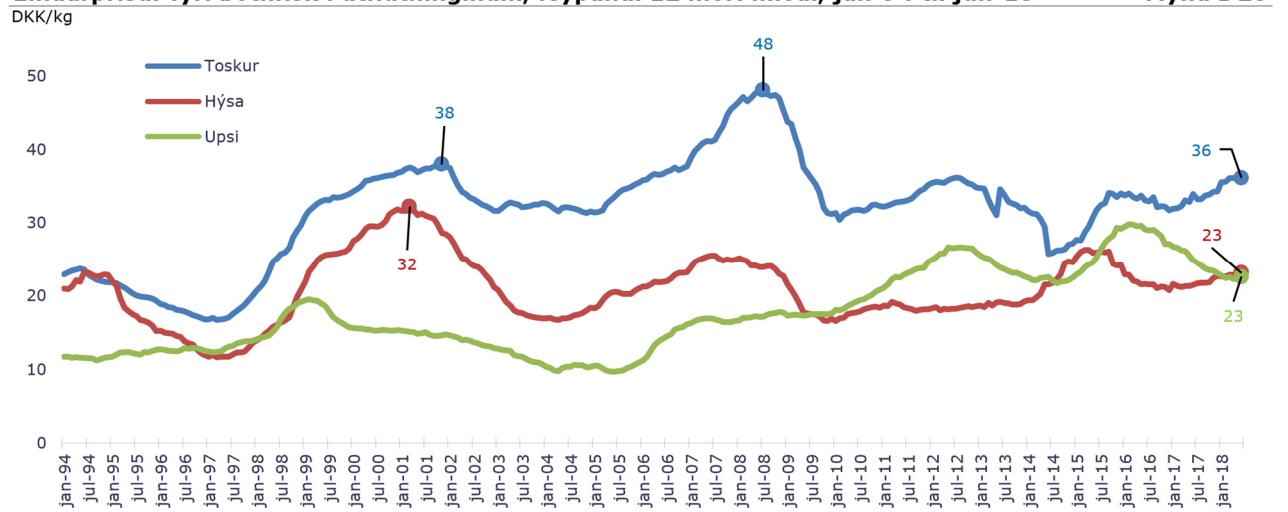
Eindarprísur fyri makrel og sild í útflutninginum, leypandi 12 mðr. miðal, jan-94 til jun-18 Mynd I 27

Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

Mynd I 28 vísir okkum, at eindarprísurin fyri botnfisk hevur verið rættiliga støðugur síðan 2010. Miðskeiðis í 2018 var toskaprísurin hægst við 36 kr/kg, meðan prísurin á bæði hýsu og upsa var 23 kr/kg.

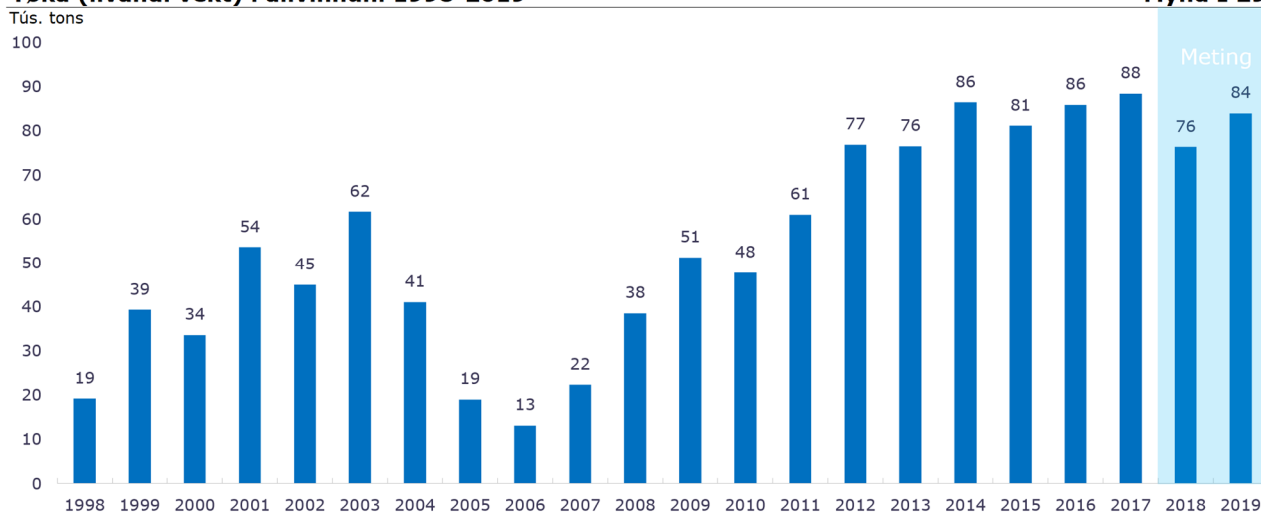
Eindarprísur fyri botnfisk í útflutninginum, leypandi 12 mðr. miðal, jan-94 til jun-18 Mynd I 28

Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

I 5.1 Gongdin innan alivinnuna

Mynd I 29 vísir tøkuna í føroysku alivinnuni árin 1998-2019. Tølini fyri 2018-19 byggja á metingar við ávísari óvissu. Tøkan í 2016 var 86t tons og 88t tons í 2017. Í 2018 væntast tøkuna at minka til 76t tons, fyri síðani at hækka aftur í 2019, tá hon væntandi verður 84t tons.

Tøka (livandi vekt) í alivinnuni 1998-2019**Mynd I 29**

Kelda: Avrik sp/f, fyri árin 2018 og 2019 er talan um metingar.

I 5.2 Gongdin innan uppsjóvarvinnuna

Mynd I 30 vísir gongdina í landingarvirðinum av trimum teimum týðningarmestu uppsjóvarfiskasløgnum.

Síðan 2009 hevur verið stórus vøkstur í samlaða landingarvirðinum. Samlaða landingarvirðið er vaksið úr 432 mió. kr. í 2009 til at verða 1.623 mió. kr. í 2016 fyri síðani at fella aftur til 1.592 mió. kr. í 2017. Landingarvirðini fyri 2018 eru óviss, men vera væntandi eitt sindur lægri, tí at kvoturnar eru lægri, sí talvu I 3. Hinvegin kunnu lægri kvotur geva hægri prís, so minkingin ikki nýtist at verða so ógvuslig.

Fyri 2019 geva regluligu lívfrøðiligu kanningarnar útlit til framhaldandi lækking av uppsjóvarkvotunum.

Kvotur fyri uppsjóvarfisk og botnfisk, árin 2017 og 2018**Talva I 3**

Tons	Makrelur	Svartkjaftur	Norðhavssild	Barentshavið	Flemish Cap
Kvota 2017	97.176	380.401	106.097	35.589	3.114
Kvota 2018	86.245	393.581	79.950	32.389	2.491
Broyting	-11,2%	3,5%	-24,6%	-9,0%	-20,0%

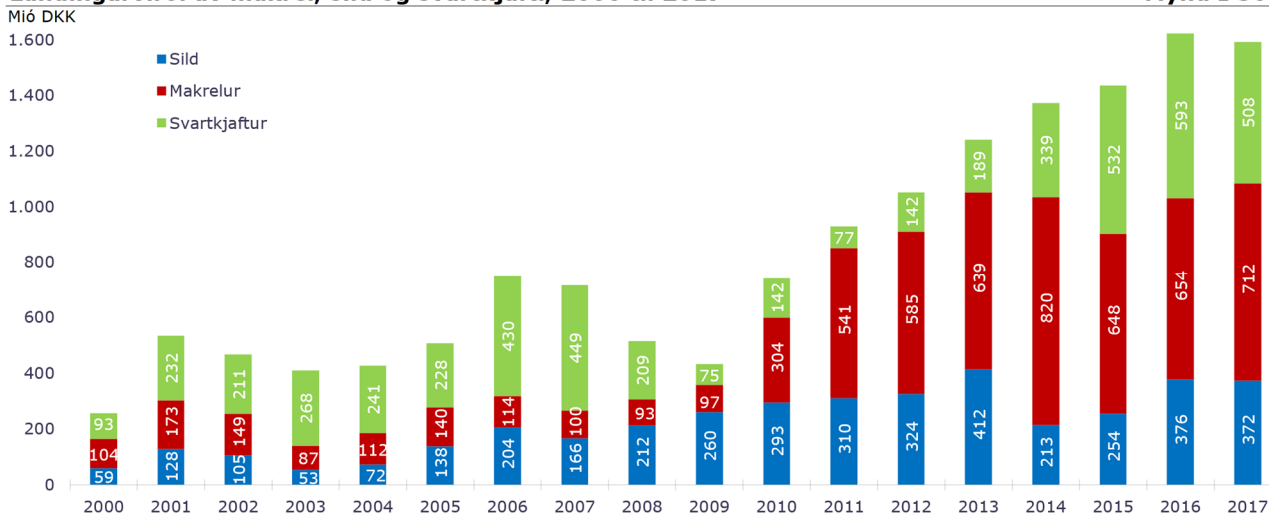
Kelda: Vørn

Landingarvirðið av makreli er vaksið nógv seinastu árin í samband við, at Føroyar fóru úr millumtjóða avtaluni um makrel í 2010.

Síðan mars 2014 hava Føroyar so aftur verið í samstarvi við ES og Noreg um makrelin, og hevur tað givið eitt enn størri landingarvirði. Landingarvirðið av makreli í 2018 verður væntandi lægri enn í 2017 vegna lægri heildarkvotu, sum minkar 11% í mun til 2017. Fólk í vinnuni vænta nøkulunda støðugan makrelprís í 2018 í mun til 2017.

Landingarvirði av makrel, sild og svartkjafti, 2000 til 2017

Mynd I 30

Viðm.: Fyri 2017 er talan um fyribils tøl

Kelda: Vørn

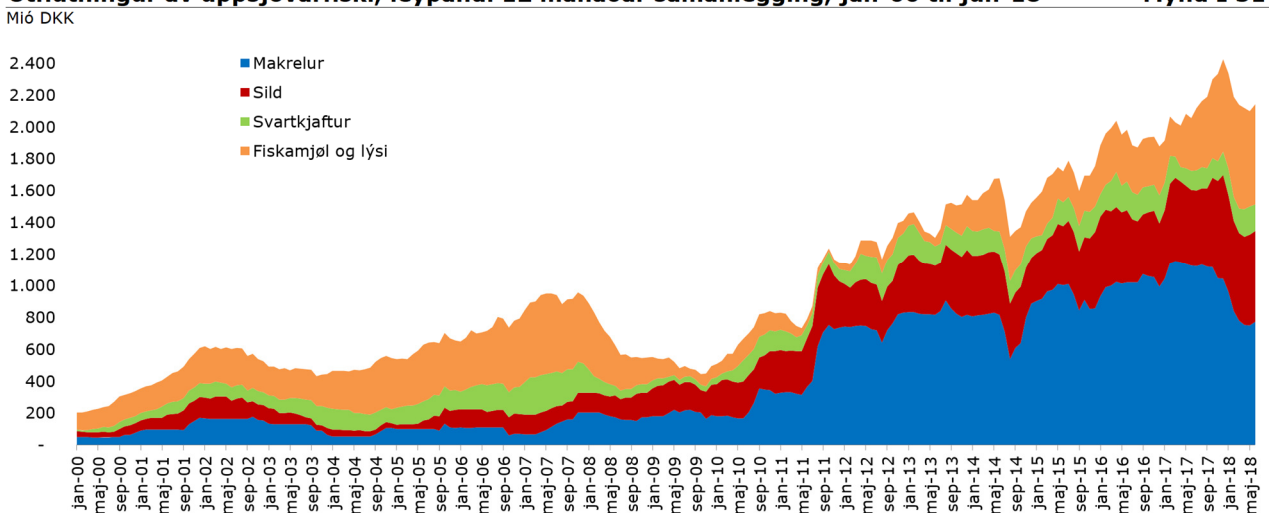
Landingarvirðið av sild væntast at minka í 2018 vegna kvotuminking, sí talvu I 3. Fólk í vinnuni vænta eina príslækking á sild í 2018. Ongin millumtjóða avtala hevur verið um sild síðan 2015.

Landingarvirðið av svartkjafti er vaksið síðan 2011 vegna hækkaða heildarkvotu, og var stórus vøkstur í heildarkvotuni av svartkjafti í 2017 í mun til 2016. Vøksturur sást tó ikki aftur í landingarvirðinum, tí prísimir lækkaðu. Í 2018 hækkar heildarkvotan av svartkjafti aftur 4%, so ikki kann væntast nøkur størri broyting í samlaða landingarvirðinum av svartkjafti. Eingin millumtjóða avtala hevur heldur verið um svartkjaftin síðan 2015.

Mynd I 31 vísir gongdina í útflutningsvirðinum av uppsjóvarfiski árinum 2000-2018 sum leypandi 12 mánaðar samanlegging. Vit síggja, at vøksturur hevur verið sera stórus síðan 2009. Minking var í makrelútflutninginum miðskeiðis í 2014. Hetta var vegna handilsforðingar hjá ES, sum vórðu settar í gildi seinni í árinum. Vøksturur í landingarvirðinum av svartkjafti sæst ikki so væl aftur í útflutninginum. Hetta kann vera, tí at nógv av svartkjaftinum endar sum fóður til laksafremleiðslu í Føroyum, og endar harvið sum óbeinleiðis laksautflutningur.

Útflutningur av uppsjóvarfiski, leypandi 12 mánaðar samanlegging, jan-00 til jun-18

Mynd I 31

Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

I 5.3 Botnfiskur og onnur fiskasløg

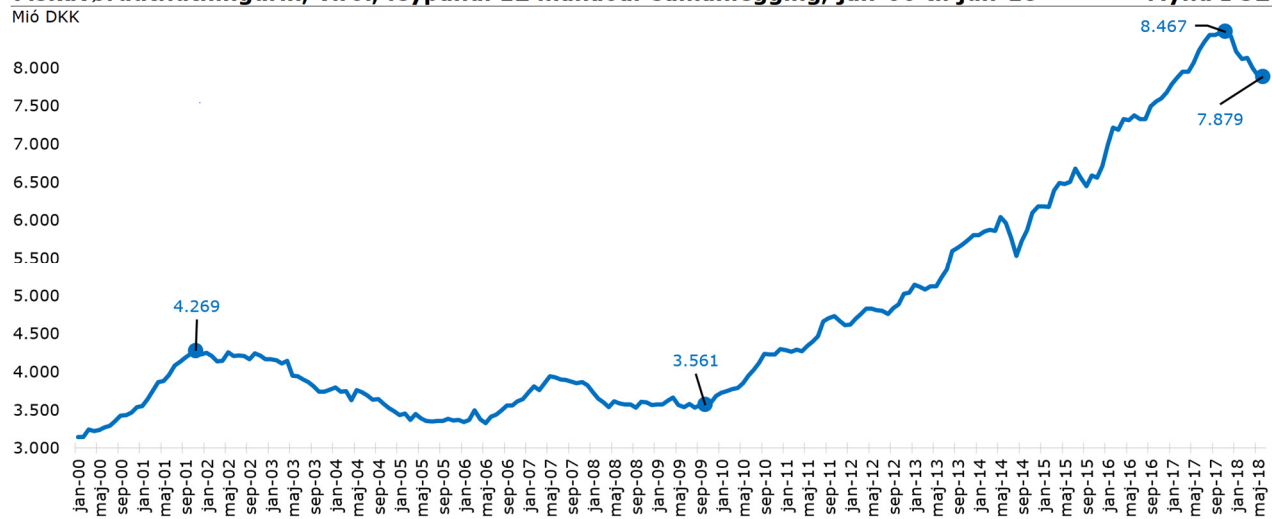
Fyri árin 2014-2016 eru ikki tær stóru broytingarnar í botnfiskiveiðuni at hóma, tá talan er um nøgdir¹², men síðan á heysti 2015 hevur prísavøkstur verið á botnfiski. Stórir partur av botnfiskaflotanum hevur verið í kreppu, meðan aðrir partar av botnfiskaflotanum hava havt yvirskot. Bretski marknaðurin hevur nógv at siga, tá tað snýr seg um útflutning av botnfiski, men hvønn týðning Brexit í longdini fer at hava fyri bretska pundid, er ringt at meta um.

I 5.4 Samlaði fiskavøruútflutningurin

Mynd I 32 avmyndar samlaða útflutningsvirðið av fiskavørum frá januar 2000 til juni 2018 sum leypandi 12 mánaðar samanlegging.

Vøxsturin seinastu árin hevur verið stórur. Fallið, sum var miðskeiðis í 2014, stavar frá handilstiltøknum hjá ES fyri makrel og sild. Hetta sæst eisini aftur í mynd I 33 og I 34. Metast kann leysliga út frá myndunum, at hetta uppá stutt sikt hevur kostað Føroyum hálva milliard í útflutningsvirði, men helst er meira enn tað vunnið innaftur síðani.

Fiskavøruútflutningurin, virði, leypandi 12 mánaðar samanlegging, jan-00 til jun-18 **Mynd I 32**

Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

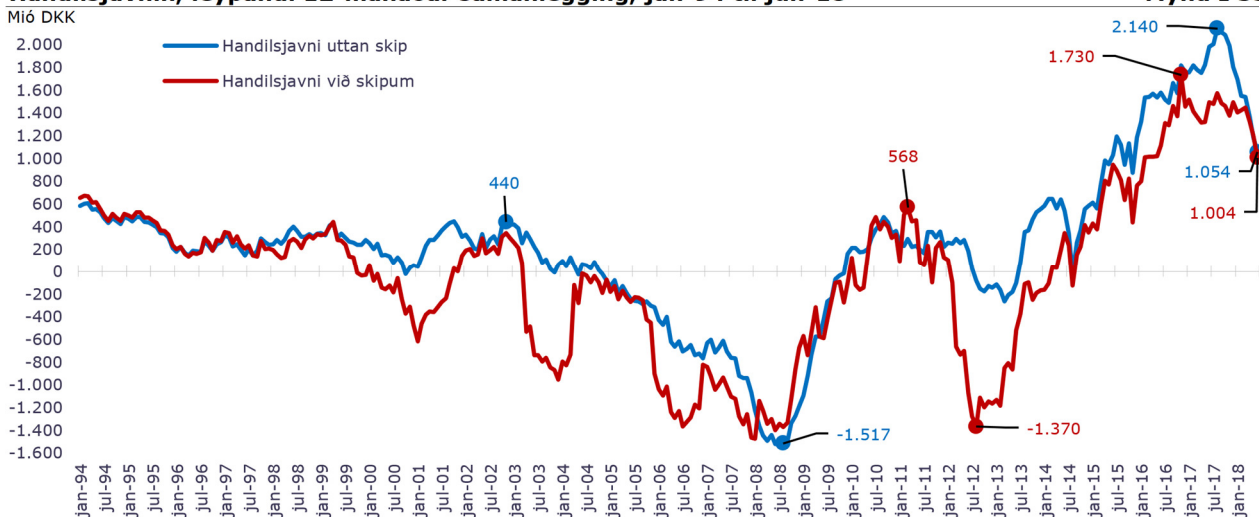
Síðan 2009 hevur stórt sæð verið vøxstur í fiskavøruútflutninginum á hvørjum ári, og talan er um vøll meira enn eina tvífolding í fiskavøruútflutningsvirðinum. Fiskavøruútflutningurin minkar í 2018 vegna minkandi kvotur, minni væntaða tøku í alivinnuni og prísniðurgongd á sild.

I 5.5 Gongdin í handilsjavanum

Mynd I 33 vísir gongdina í handilsjavanum sum leypandi 12 mánaðar samanlegging. Handilsjavnin er útflutningurin av vørum minus innflutningin av vørum. Myndin vísir, at handilsjavnin í 2016, 2017 og higartil í 2018 hevur víst størri yvirskot enn seinastu 20 árin. Hetta er grundað á positivu gongdina innan alivinnu og uppsjóvarvinnu.

Í byrjanini av fíggjarkreppuni í 2008 vísti handilsjavnin undirskot á 1.517 mió. kr. uttan skip. Í 2017 vísti handilsjavnin eitt yvirskot á 1.800 mió. kr. uttan skip. Hetta er ein betring uppá 3,3 mia. kr. í mun til 2008. Myndin vísir eisini handilsjavnin við skipum, og her sæst, at serliga skipabólkurin dregur handilsjavnin niður. Stórir innflutningar av skipum ella flogførum einstök ár kann lættliga eyðmerkjast í strikumyndini fyri handilsjavnin við skipum.

¹² Keldur til hetta brotið er Hagstovan og Vørn.

Handilsjavnin, leypanði 12-mánaðar samanlegging, jan-94 til jun-18
Mynd I 33

Kelda: Egnar útrokningar við stæði í útflytningstölum Hagstovunnar.

Mynd I 34 vísir gongdina í innflytningi og útflytningi av vörum (uttan skip) frá januar 1994 til juni 2018. Her sæst, at handilsjavnin var serliga nógv negativur í 2008, og at tað var innflytningurin, sum var serliga stórur árin 2006-2008. Fallið í innflytninginum var stórt í 2009-2010. Hetta fall hekk m.a. saman við fallinum í privatu nýtsluni og íløgnum. Síðan 2015 er útflytningurin vaksin nógv meira enn innflytningurin, men í 2017 og higartil í 2018 var lutfalsliga stórur vøkstur í innflytninginum. Útflytningurin er higartil í 2018 minkaður munandi.

Inn- og útflytningur av vörum (u. skip), leypanði 12 mðr. samanlegging, jan-94 til jun-18
Mynd I 34

Kelda: Hagstova Føroya

I 6 Peninga- og fíggarviðurskipti

Føroyski peningastovnageirin hevur verið undir neyvum donskum eftirliti seinastu árin. Við endurstovnaðum føroyskum Landsbanka, er eisini eitt Váðaráð skipað. Viðgerðin av peninga- og fíggarviðurskiptum er í hesi frágreiðing avmarkað til talvu I 4.

Føroyskir peningastovnar: innlán frá og útlán til føroyskar eindir					Talva I 4
<i>Ultimo, mió. kr.</i>	2014	2015	2016	2017	jun-18
Innlán	13.819	14.342	15.445	16.420	17.203
1. Ráevnisvinnur	933	849	949	1.005	977
2. Framleiðsluvinnur	571	632	659	790	780
3. Tænastuvinnur	4.617	4.628	4.968	5.312	5.598
4. Húsarhald	7.630	8.164	8.729	9.220	9.723
5. Ókent	68	68	140	94	125
Útlán	13.359	14.057	14.016	14.726	15.162
1. Ráevnisvinnur	901	961	946	1.154	1.149
2. Framleiðsluvinnur	1.418	1.332	1.075	1.218	1.323
3. Tænastuvinnur	3.762	4.128	3.968	4.078	4.253
4. Húsarhald	7.231	7.580	7.992	8.239	8.397
5. Ókent	46	55	36	38	41
Innlánsyvirskot	460	285	1.429	1.694	2.041
1. Ráevnisvinnur	32	-112	3	-150	-172
2. Framleiðsluvinnur	-847	-700	-416	-428	-543
3. Tænastuvinnur	855	500	1.000	1.234	1.346
4. Húsarhald	399	584	737	981	1.327
5. Ókent	22	13	105	56	84

Kelda: Hagstova Føroya

Talvan vísir fyri føroyskar peningastovnar innlán frá og útlán til ráevnisvinnur, framleiðsluvinnur, tænastuvinnur og húsarhald við árslok árin 2014-17 og higartil í 2018. Innlánsyvirskotið er eisini víst. Síðan 2015 hevur verið talan um eitt vaksandi innlánsyvirskot.

Størsti parturin av samlaðu innlánunum stavar frá húsarhaldsgeiranum, og somuleiðis við útlánunum. Føroysku peningastovnarnir hava fyri húsarhaldsgeiran havt eitt vaksandi innlánsyvirskot øll árin.

Næst eftir húsarhaldsgeiran í innláns- og útlánsstødd er tænastuvinnugeirin. Her hevur eisini verið talan um eitt vaksandi innlánsyvirskot síðan 2015.

Framleiðsluvinnugeirin skilur seg burtúr við tað, at øll árin hevur talan verið um eitt rættuliga stórt negativt innlánsyvirskot (positivt útlánsyvirskot). Útlánini til hendan geiran hava verið nøkulunda støðug, og við onkrum undantaki kann tað sama sigast um innlánini. Væntandi avspegla tøluni fyri framleiðsluvinnugeiran gongdina innan byggivirksemi í Føroyum.

Kapittul II: Greining av tættum í búskapi almenna geirans

II 1 Serlig viðurskiptir í almenna geiranum

Talvurnar II 1-3 lýsa almenna geiran eftir fíggjarlógarleisti. Talvurnar geva eitt grundstöði til meting av tórvinum á politiskum tiltøkum. Keldan til talvurnar er Búskaparskipan Landsins á Gjaldstovuni.

Høvuðstøl fyri almenna geiran, árin 2013-2017					Talva II 1
<i>mió. kr.</i>	R 2013	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017
LAND:					
Skattur, avgjöld, ríkisstuðul o.tíl.	4.560	4.717	4.581	4.906	5.442
Rakstur netto	-4.388	-4.596	-4.224	-4.368	-4.597
Lán o.tíl.	-79	8	-10	-31	-6
Løgur	-237	-360	-341	-299	-302
Rentur	-94	-18	-84	30	0
1. RLÚ2a	-238	-250	-79	237	536
Flyting til Búskapargrunn	0	0	0	-23	-312
2. RLÚ2b	-238	-250	-79	214	224
KOMMUNUR:					
Skattur, flytingar frá landinum o.tíl.	1.515	1.599	2.105	2.308	2.453
Rakstur netto	-1.130	-1.131	-1.544	-1.728	-1.780
Løgur	-389	-369	-375	-486	-518
Rentur	-39	-39	-32	-28	-28
3. RLÚ	-42	59	154	65	127
4. Úrslit land og komm. (1.+3.)	-280	-191	75	302	663
FORSKAT. OG TILFEINGISGJ.					
Skattur av pensjónsinnngjöldum	247	266	277	294	321
Tøkugjald á alivinnu	0	9	12	161	158
Loyvisskattur á alivinnu	0	31	12	-3	0
Avgjald á fiskatilfeingi	139	126	110	153	161
Uppboðssøla	0	0	0	60	135
5. Tilsamans (hesi gjöld)	386	433	410	666	775
6. Úrslit uttan hesi gjöld (4.+5.)	-666	-623	-335	-363	-112

Kelda: Gjaldstovan

Talva II 1 vísir nøkur høvuðstøl fyri almenna geiran árin 2013-2017, og lýsir herundir týðningin av RLÚ sum mát fyri roknskaparúrslit almenna geirans.

RLÚ2a fevnir um faktiska roknskaparúrslit almenna geirans, tá vanligar og óvanligar inntøkur og útreiðslur eru taldar við. RLÚ2a er ein týðandi realbúskaparligur indikaturur¹³.

RLÚ2b fevnir harafturat um flytingar til Búskapargrunn. RLÚ2b hevur sosatt ongan realbúskaparligan týðning, uttan so at Búskapargrunnurin elvir til broyttan atburð millum fíggjarpolitiskar aktørar.

Talva II 1 vísir eitt avlop hjá landinum (RLÚ2a) í 2016 og 2017 aftaná eitt langt áramál við halli.

Í 2012 var nýggj pensjónsskipan gjørd, ið bar við sær skatting (forskating) av pensjónsinnngjöldum. Uttan hesar inntøkur frá forskatting, vildi RLÚ2a-avlopið verið tilsvarandi minni.

Tey seinastu árin er eisini hendur ein stórus vøxtur í inntøkum hins almenna frá ymsum tilfeingisgjöldum. Uttan hesar tilfeingisinntøkur vildi RLÚ2a-avlopið verið tilsvarandi minni. Avlopið vildi

¹³ RLÚ 1 fevnir um vanligu inntøkur og útreiðslur almenna geirans.

tá verið so mikið nógv minni, at RLÚ2a-avlopið øll árin 2013-17 hevði broytst til undirskot, sí niðastu reglu í talvu II 1.

Harafturat kann roknast við, at inntøkur hins almenna frá tilfeingisgjøldum kunnu gerast óstøðugar. Vit vita av royndum, at kvoturnar á uppsjóvarfiski kunnu sveiggja. Roknast kann samstundis við, at hitt almenna fer at fáa ein vaksandi tørv á inntøkum, so hvørt sum demografisku broytingarnar av álvara fara at gera seg galdandi.

Talva II 2 lýsir lands- og kommunala fíggjargeiran uttan eldrarøktina, ið var lögð um til kommunala fyrising frá 1. januar 2015. Talvan loyvir sostatt eini lýsing av almenna geira búskapinum, tá sæð verður burtur frá útreiðslunum til eldrarøktina.

Lands- og kommunuútreiðslur við og uttan eldrarøkt og indeks R2011=100, árin 2011-2017

Talva II 2

Útreiðslur, mió. kr.	R 2011	R 2012	R 2013	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017
Fíggjarlóg uttan eldrarøkt	4.824	4.886	5.093	5.281	5.392	5.547	5.813
Kommunur uttan eldrarøkt	1.667	1.641	1.800	1.842	1.924	2.206	2.392
Eldrarøkt tilsamans	482	559	472	468	493	533	532
Arbeidsmarknaðargrunnur	220	232	242	255	271	362	386
Tilsamans við eldrarøkt	7.192	7.318	7.607	7.847	8.081	8.648	9.123

EYKA ÚTGREINAD:

Tórshavnar kommuna uttan eldrarøkt	810	702	810	877	916	972	1.066
Tilsamans kommunur uttan eldrarøkt	1.667	1.641	1.800	1.842	1.924	2.206	2.392
Kommunur u/Tórshavn uttan eldrarøkt	857	939	990	965	1.007	1.234	1.326

INDEKS R2011=100:

Indeks: fíggjarlóg uttan eldrarøkt	100	101	106	109	112	115	121
Indeks: kommunur uttan eldrarøkt	100	98	108	111	115	132	143
Indeks: Tórshavnar kommuna uttan eldrarøkt	100	87	100	108	113	120	132

Viðm.: Smáar kommunur eru ikki við. Vinnuligt virkseimi er ikki við (Rúsdrekkasøla Landsins, skervsøla Landsverks og Apotek). Ávísir útreiðslupostar eru ikki við (FAS og rentur).

Kelda: Gjaldstovan

Í talvu II 2 sæst, at kommunalu útreiðslurnar til annað enn eldrarøkt eru vaksnar við 43% síðan 2011. Landsins útreiðslur til annað enn eldrarøkt eru vaksnar við 21% síðan 2011, og útreiðslurnar hjá Tórshavnar kommunu til annað enn eldrarøkt, eru vaksnar við 32% síðan 2011. Sostatt hava kommunurnar í miðal havt størri útreiðsluvøkstur enn landið, meðan Tórshavnar kommuna hevur havt eitt vet lægri útreiðsluvøkstur enn kommunurnar samanlagt. At eldraøkið varð lagt út til kommunurnar, er tískil ikki einasta orsök til stóra útreiðsluvøksturinum. Hesin kommunali útreiðsluvøkstururin bendir sostatt á tvørrandi fíggjarpolitiska stýring, serliga í kommunala geiranum.

Talva II 3 vísir munin millum játtan og roknskap í lands- og kommunala geiranum árin 2015-2017.

Fyri inntøkurnar (herundir inntøkurnar frá tilfeingsgjøldum), er munurin millum játtan og rakstur sum væntað stórur; ikki er eins lætt at gera forsagnir um inntøkurnar sum um útreiðslurnar.

Eyðsýnt er í talvu II 3, at kommunurnar hava havt trupulleikar við at gera rættvísandi ætlanir um lógurnar.¹⁴ Hinvegin vísir talvan, at hvørki kommunur ella land hava havt nakrar stórvegis trupulleikar við at gera rættvísandi ætlanir um rakstrarútreiðslurnar.

¹⁴ Løgur (løgur) eru her skilmarkaðar eftir reglum Gjaldstovunnar og ikki Hagstovunnar í tjóðarroknskapinum

Munur millum játtan og roknskap hjá landi og kommunum, árin 2015-2017**Talva II 3**

<i>mið. kr.</i>	J 2015	R 2015	R-J	J 2016	R 2016	R-J	J 2017	R 2017	R-J
LAND:									
Skattur, avgjöld, ríkisstuðul o.tíl.	4.462	4.581	119	4.636	4.906	270	5.037	5.442	405
Rakstur netto	-4.271	-4.224	47	-4.372	-4.368	4	-4.594	-4.597	-3
Lán o.tíl.	-6	-10	-5	-29	-31	-2	-34	-6	28
Løgur	-273	-341	-68	-291	-299	-8	-265	-302	-38
Rentur	-85	-84	1	-16	30	46	5	0	-5
1. RLÚ2a	-174	-79	95	-73	237	310	149	536	387
Flyting til Búskapargrunnin	0	0	0	-23	-23	0	-136	-312	-177
2. RLÚ2b	-174	-79	95	-96	214	310	13	224	211
KOMMUNUR:									
Skattur, flytingar frá landinum o.tíl.	1.923	2.105	182	2.030	2.308	278	2.202	2.453	251
Rakstur netto	-1.571	-1.544	27	-1.666	-1.728	-62	-1.826	-1.780	46
Løgur	-624	-375	249	-852	-486	365	-1.020	-518	502
Rentur	-38	-32	6	-31	-28	3	-27	-28	-1
3. RLÚ	-310	154	464	-518	65	584	-670	127	797
4. Úrslit land og komm. (1.+3.)	-484	75	559	-591	302	893	-521	663	1.184
FORSKAT. OG TILFEINGISGJ.									
Skattur av pensjónsingjöldum	0	277	277	285	294	9	300	321	21
Tøkugjald á alivinnu	12	12	0	108	161	53	138	158	20
Loyvisskattur á alivinnu	43	12	-31	0	-3	-3	0	0	0
Avgjald á fiskatilfeingi	126	110	-16	165	153	-12	150	161	11
Uppboðssøla	0	0	0	0	60	60	60	135	75
5. Tilsamans (hesi gjöld)	181	410	229	558	666	108	648	775	127
6. Úrslit uttan hesi gjöld (4.+5.)	-665	-335	330	-1.149	-363	786	-1.169	-112	1.056

Kelda: Gjaldstovan

Fíggarstøðan hjá teimum ymisku kommununum er ymisk. Vit hava tó grund til at koma til ta niðurstøðu, at nøkur óvanlig viðurskifti gera seg galdandi í kommunala geiranum.

Tórshavnar kommuna sýnist at vera í eini serstøðu. Inntøkurnar hjá Tórshavnar kommunu eru lutfalsliga stórar; so stórar, at kommunan kann leggja pening til síðis. Hetta seinasta gevur høvi til eitt politiskt trýst á kommununa til at gera íløgur - man krevur ikki pening inn í skatti til at goyma. Raðfestingin av kommunalum ílögum kann í slíkari støðu gerast tilvildarlig. Alternativt til at gera íløgur er at lata peningin fara til kommunala útjavning (at geva peningin til minni múgvandi kommunur) ella at lækka skattaprosentið. Ein kommunal nýskipan er tí viðkomandi.

II 2 Sundurskiling av myndugleika í almenna geiranum

Ein av eyðkennunum við almenna geiranum í Føroyum er sundurskiling av myndugleika. Hetta ger seg galdandi í viðurskiftunum millum land og kommunur, og sýnist at leiða til tvørrandi samskipaða stýring av lands- og kommunubúskapinum.

Í frágreiðing sínari á heysti 2015 ávaraði Búskaparráðið móti avleiðingunum av tí vaksandi, ósamskipaða almenna byggivirkseminum, sum sambært keldum Búskaparráðsins fór at koma í hæddina í 2018¹⁵. Tølini til hesa greining vóru innsavnaði í 2015 og eru nú gomul; tí er ikki vist, at byggivirksemið veruliga verður í hæddini í 2018.

¹⁵ Búskaparráðið á heysti 2015: Búskaparfrágreiðing, síða 45.

Óneyðugt er at nevna avleiðingarnar nú og framyvir av yvirupphitingini í byggivinnuni. Eitt eru høgir byggiprísir og lækkað peningavirði, tá tað snýr seg um keyp og gerð av fastogn. Annað er burtutrokan og dýrkan av vinnuligum íløgum.

Vónandi fær búskapurin eina maka tillaging eftir hesa yvirupphiting. Búskaparpolitisku móguleikarnir, at mótvirka eini harðari tillaging, eru ikki vorðnir betri av tí higartil førda politikkinum.

Hvørki kommunurnar sínámillum, ella land og kommunur sínámillum, ella landið einsæris, hava gjørt nakað munagott fyri at sleppa undan hesi umrøddu yvirupphiting í byggivinnuni. Kortini er hetta bert ein spurningur um raðfesting av almennum útreiðslum yvir tíð. Nakrar hálvalmennar íløgur hava tó verið útsettar (m.a. hjá SEV), og nakrar privatar íløgur hava verið burturtrongdar, tvs. útsettar til meira av íløgu móguliga seinni kann fáast fyri sama pening¹⁶.

Frásæð skuldarloft, hevur landið ongan móguleika at ávirka avgerðir kommunanna í byggimálum, og heldur ongan móguleika at áseta karmar fyri íløgu- ella rakstrarútreiðslur kommunanna. Hetta, saman við lítlum kommunustøddum, ger føroysku kommunuskipanina óhepna, og til hvøns fyrimum, kunnu vit spyrja.

Í langa siktinum fer stórir útreiðsluvøkstur at standast av demografiskum broytingum. Hetta fer at leggja stórt trýst á almennu kassarnar. Almennu kassarnir eiga við varisligum (avmarkaðum) útreiðsluvøksstri í stutta siktinum at leggja avlop til síðis til at standa ímóti við í langa siktinum.

¹⁶ Upplýsingar frá avvarðandi virkisleiðslum

Tilvísingar/keldutilfar

Avrik sp/f, Hvalvík

Betri Banki

Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á heysti 2013

Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á heysti 2015

Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á heysti 2016

Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á vári 2017

Danmarks Nationalbank

Fishpool.eu (laksaprísir)

Føroya Gjaldstova, landsroknskapurin fyri fyri fleiri roknskaparár

Føroya Gjaldstova, Búskaparskipan Landsins (BSL)

Hagstova Føroya

Hagstova Føroya, dátugrunnurin

Samrøður við fólk í vinnulívinum ella tengd at vinnufyrirøkum

Samrøða við meklarafyrirøkuna, Betri Heim

Samrøður við umboð fyri størstu byggifyrirøkurnar í Føroyum

TAKS

Thomson/Reuters

Vørn

World Bank

WTI (West Texas Intermediate – oljuprísir)

Yvirlit yvir talvur og myndir/tables and figures

Mynd I 1 / Figure I 1	Foreign demand in GDP expenditure and consumer price index, (net export right axis), 1998-2018, (index 1998=100).
Mynd I 2 / Figure I 2	Real estate prices and consumer price index (consumer price index right axis), 2001-2018 (Q1).
Mynd I 3 / Figure I 3	Value-added in primary, secondary and tertiary businesses in percent, 1998-2018.
Mynd I 4 / Figure I 4	Value-added in primary, secondary and tertiary businesses in DKK millions, 1998-2018.
Mynd I 5 / Figure I 5	Business profits (left axis) and company-paid wages (left axis) in DKK millions, and ratio profits/wages (right axis), 1998-2018.
Mynd I 6 / Figure I 6	Employees (left axis) and wages per employee (right axis) in businesses in DKK millions, January 1999 to May 2018.
Mynd I 7 / Figure I 7	Unemployment percentage (left axis) and net immigration (right axis) calculated as 12-month rolling total, January 1999 to June 2018.
Mynd I 8 / Figure I 8	Population (left axis) and net immigration (right axis), calculated as 12-month rolling total, January 1999 to May 2018.
Mynd I 9 / Figure I 9	Spot price of oil (DKK/barrel), January 2004 to August 2018.
Mynd I 10 / Figure I 10	Weekly spot price for salmon in Danish kroner (DKK), January 2004 to August 2018.
Mynd I 11 / Figure I 11	Yearly fluctuations (in percent) in salmon spot prices, 2005-2018 (august) in Danish kroner (DKK).
Talva I 1 / Table I 1	Imports and exports of goods and the trade balance first half of 2017 and 2018. Import for farming and fishing, for construction, for other production, fuel and other, machines and other equipment, cars and vehicles for direct consumption, ships and aircrafts and other, raw materials for fish processing, total import of goods, import of goods excl. ships and aircrafts and other; Export farmed fish, pelagic fish, demersal fish and other, other goods, ships, total export of goods, export of goods excl. ships and other; Trade balance for the years 2010-1.h.2018, incl. ships and other goods in DKK millions, excl. ships and other, in DKK millions].
Mynd I 12a / Figure I 12a	Wage income and import of consumer goods (durable, non-durable and semi-durable), January 1998 to June 2018, shown as index (Jan 1998=100).
Mynd I 12b / Figure I 12b	Wage income and government revenue from VAT, January 1998 to July 2018, shown as index (Jan 1998=100).
Mynd I 13 / Figure I 13	Net Total - The expected financial situation of Faroese households 1 year ahead, January 2006 to June 2018.
Mynd I 14 / Figure I 14	Business trends survey for households: Total Confidence Index for Faroese households, January 2006 to June 2018.

Mynd I 15a / Figure I 15a	Wage payments, year-to-year changes in percent, based on 12-month rolling total, January 2008 to July 2018: all business sectors, primary business sectors, secondary business sectors (incl. construction).
Mynd I 15b / Figure I 15b	Wage payments, year-to-year change in percent, based on 12-month rolling total, January 2008 to July 2018: all business sectors, private tertiary business sectors, and the government sector.
Talva I 2 / Table I 2	Wage payments in each business sector, and the contribution to overall growth in wage payments for each business sector, and relative size of the wage payments for each individual business sector for first half of 2017 and 2018 [farming, fishing, fish farming and gutting, raw material extraction industry, fish processing industry, shipyard and forge, other industry, construction, energy and water supply, commerce and repairs, hotel and restaurant industry, sea shipment, other shipment, post and telecommunications, finance and insurance, commercial services, domestic services, national administration, municipalities and Danish government institutions, education, health and social services agencies, associations and culture and other, uncategorised, total].
Mynd I 16 / Figure I 16	The number of employees (left) and the number of full-time unemployed (right), adjusted for seasonal trends, January 2007 to May 2018.
Mynd I 17 / Figure I 17	Business trends barometer for construction June 2006 to June 2018 (orders, expected prices, expected labour needs, months of contracted work (right axis)).
Mynd I 18 / Figure I 18	Business trends barometer for construction, June 2006 to June 2018: perceived limitations in production (none, demand, weather, labour, raw material/equipment, financial limitations, other).
Mynd I 19 / Figure I 19	Government (i.e. public) consumption in DKK millions and yearly growth in government consumption in percent (right axis), 1999-2018.
Mynd I 20 / Figure I 20	Government controlled investment in DKK millions, 2003-2018 (central government, municipalities, and units controlled by the government).
Mynd I 21 / Figure I 21	Government controlled investment in DKK millions, and yearly growth in government controlled investment in percent (right axis), 2004-2018.
Mynd I 22 / Figure I 22	Central government financial results (central government budget balance) in DKK millions, 1998-2018.
Mynd I 23 / Figure I 23	Net public debt, 2003-2018, in DKK millions (central government, municipalities, social funds, government controlled units, governmental controlled sector total).
Mynd I 24 / Figure I 24	Central government gross debt and gross assets in DKK millions, 2003-2018 (gross assets, gross debt, net assets).

Mynd I 25 / Figure I 25	Export of three types of fish products, calculated as 12-month rolling total, January 1994 to June 2018, in DKK millions (salmon, pelagic fish, demersal fish).
Mynd I 26 / Figure I 26	Unit prices in the exports of salmon, based on 12 months rolling total, January 94 to June 2018
Mynd I 27 / Figure I 27	Unit prices in the exports of mackerel and herring, based on 12 months rolling total, January 94 to June 2018
Mynd I 28 / Figure I 28	Unit prices in the exports of demersal fish (cod, haddock and saithe), based on 12 months rolling total, January 94 to June 2018
Mynd I 29 / Figure I 29	Fish farming slaughter (live weight), 1998-2018, million tonnes.
Talva I 3 / Table I 3	Faroese quotas for pelagic fish (mackerel, herring and blue whiting) and demersal fish, for the years 2017 and 2018
Mynd I 30 / Figure I 30	Values of landed catch of mackerel, herring and blue whiting, in DKK millions, 2000-2017 (herring, mackerel, blue whiting).
Mynd I 31 / Figure I 31	Export of pelagic fish, calculated as 12-month rolling total, January 2000 to June 2018, in DKK millions (mackerel, herring, blue whiting, fishmeal and fish oil).
Mynd I 32 / Figure I 32	Export of fish products, calculated as 12-month rolling total, January 2000 to June 2018, in DKK millions.
Mynd I 33 / Figure I 33	Balance of foreign trade (goods only) calculated as 12-month rolling total, January 1994 to June 2018, in DKK millions (ships excluded, ships included).
Mynd I 34 / Figure I 34	Import and export of goods (ships excluded) calculated as 12-month rolling total in DKK millions, January 1994 to June 2018, (imports – red, exports – blue).
Talva I 4 / Table I 4	Faroese banks: deposits from and loans to Faroese units, 2014 - June 2018.
Talva II 1 / Table II 1	Some key figures with regard to the public finance of the Faroe Islands, 2013-2017.
Talva II 2 / Table II 2	Central Government and municipal expenditures with and without eldercare, index 2011=100, for the years 2011-2017.
Talva II 3 / Table II 3	The difference between budget and actual financial results in the central Government accounts and municipal accounts for the years 2015-2017.

Orðalisti

Orðalistin er ein lýsing av nøkrum av búskaparligu hugtøkunum, sum verða nýtt í frágreiðingum Búskaparráðsins.

Almenn nettoskuld

Almenna nettoskuldin fevnir um alla fíggjarliga skuld og áogn í almenna geiranum. Almenna nettoskuldin er øll fíggjarlig skuld í almenna geiranum frádrigið alla fíggjarliga áogn. Fíggjarliga áognin fevnir millum annað um tøka gjaldførið og aðrar fíggjarognir.

Almenn nýtsla

Almennar nýtluútreiðslur fevna um almennar rakstrarútreiðslur til millum annað fólkaskúlan, heilsuverkið og almannaverkið. Almennu lønarútreiðslurnar vóru umleið 3/4 av almennu nýtsluni í 2011. Afturat hesum er almenn nýtsla keyp av vørum og tænastrum.

Almennar útreiðslur tilsamans

Størsti parturin av almennu útreiðslunum er almenn nýtsla og veitingar til húsarhald, fyrirkur og feløg. Harafturat eru almennu útreiðslurnar íløgur, rentuútreiðslur, stuðulsútreiðslur og aðrar útreiðslur.

Almennir roknskapir

Sí landsroknskapurin

Arbeidsfjöld

Tey, sum hava arbeiði, og tey, sum eru arbeiðsleys samantald.

Arbeidsleys

Tey, sum eru arbeiðsleys, men sum eru tøk á arbeiðsmarknaðinum og leita eftir arbeiði og sostatt eru partur av arbeiðsfjöldini.

Arbeidsloysi

Arbeidsloysi í % av arbeiðsfjöldini.

Arbeids-produktivitetur, sí framleidni

Arbeidsvirkni

Tey, sum eru arbeiðsvirkin, eru tey, sum eru í ella hava arbeiði (merkir tað sama sum danska orðið "beskæftigelse")

Automatiskir stabilisatorar

Hesir minka um konjunktursveigg í niðurgangandi konjunkturum av tí at skattauppkav hins almenna minkar, arbeiðsloysisstuðul og almannahjálv vaksa, samstundis sum eftirspurningurin frá almennu útreiðslunum (almenn nýtsla, veitingar og íløgur) er støðugur. Tilsvarandi minka hesir um konjunktursveigg í uppgangandi konjunkturum, tá skattauppkav hins almenna veksur, arbeiðsloysisstuðul og almannahjálv minka, samstundis sum eftirspurningurin frá almennu útreiðslunum (almenn nýtsla, veitingar og íløgur) er støðugur.

Avreiðingar

Feskfiskaveiðan (av botnfiski og øðrum fiski) skrásett um avreiðingarskipanina. Mátað í virði ella í nøgd.

Blókkstuðulskipan til at útjavna millum kommunur

Stuðul til kommunur sum staturin fíggjar, og sum vanligar verður útroknaður og veittur eftir sonevndum objektívum kriterium.

Bruttotjóðarúrtøka og tilknýtt tjóðarroknskaparhugtøk

Bruttotjóðarúrtøka kann skilmarkast og ásetast trýggjar vegir:

- (a) framleiðsluvegin ella virðisøkingarvegin (útboðsvegin) sum **bruttovirðisøkingin í støðisprísum (BVØ)**,
- (b) útreiðslu- ella eftirspurnarvegin sum **bruttotjóðarúrtøkan í marknaðarprísum (BTÚ)**, ið kann bólkast sum privat húsarhaldsnýtsla + privatar íløgur + almenn nýtsla + almennar íløgur + (útflutningur av vørum og tænastrum – innflutningur av vørum og tænastrum. (BTÚ), og
- (c) inntøkuvegin sum **bruttofaktorinntøkan í faktorprísum (BFI)**.

Vanliga útgangsstøðið er (a), sum vanliga er grundarlagið fyri at finna hinar støddirnar.

BTÚ í marknaðarprísum verður ofta mett sum høvuðsmáti fyri búskaparligt virksemi. BTÚ er ikki fullkomið mát fyri inntøku ella framleiðslu í einum landi. T.d. leggur tað ikki upp fyri sliti av tilfeingi (náttúru- ella øðrum tilfeingi) ella útbúnaði. Eisini roynir BTÚ at máta allar vørum og tænastrum til ein marknaðarprís, hóast allar vørum og tænastrum ikki hava ein marknaðarprís, t.d. skúla- og heilsutænastrum.

(a) Bruttovirðisøking stýtt BVØ í støðisprísum;

Virði á allari vinnuligari framleiðslu (sum virðisskapan ella virðisøking) av vørum og tænastrum í einum landi í einum ári, uppgjørd í støðisprísum. BVØ verður roknað við at draga virði á ráevnum og hjálptilfari frá framleiðsluvirðinum í øllum vinnugreinum. BVØ verður roknað í støðisprísum. Bruttovirðisøking verður ofta brúkt til at lýsa framleiðsluna býtta á vinnugreinar. Verður á enskum/donskum nevnt "gross value added (GVA)" ella "bruttoværditilvækst (BVT)". (Samlaða bruttovirðisøkingin í støðisprísum er tað sama sum bruttotjóðarúrtøka í marknaðar-prísum frádrigið vøruskattir netto, sum fevna um meirvirðisgjald, punktgjöld og aðrar vøruskattir og vørustudningar.)

(b) Bruttotjóðarúrtøka í marknaðarprísum, stýtt BTÚ

Bruttotjóðarúrtøka í marknaðarprísum er virðið í støðisprísum á samlaðari privatari og almennari framleiðslu frádrigið virðið á ráevnum, vørum og tílíkum, sum verða brúkt í fram-leiðsluni, plus vøruskattir netto, ið fevna um meirvirðisgjald, punktgjöld og aðrar vøru-skattir minus vørustudningar. Verður á enskum/donskum nevnt "gross domestic product" (GDP) ella "bruttonationalprodukt (BNP)". BTÚ í marknaðarprísum kann síðan bólkast í útreiðslupartar (nýtsla, íløgur og nettoútflutning av vørum og tænastrum).

(c) Bruttofaktorinntøka, stýtt BFI í faktorprísum

Innkoman tilsamans til (samsýningin til) allar framleiðslufaktorarnar í einum landi í einum ári, uppgjørd í faktorprísum; BFI kann verða roknað sum: løn og "restinnkoma" (avskrivning, rentur og avlop). Vanliga liggur lønarparturin millum 2/3 og 3/4. Ensku/donsku heitini eru "gross domestic income at factor cost" og "bruttofaktorinkomst".

Bruttotjóðarinntøka, stýtt BTI;

Øll innkoma, sum íbúgvarnir í einum landi vinna í einum ári, um hon er vunnin innanlands ella uttanlands, uppgjørd í marknaðarprísum. BTI verður roknað við at leggja lønir, rentur og vinningsbýti úr útlandum aftur at BTÚ, og við at draga lønir, rentur og vinningsbýti til útland frá BTÚ. Ensku/donsku heitini eru "gross national income" og "bruttonationalindkomst".

Bruttotjóðarinntøka tøk, stýtt tøk BTI

Bruttotjóðarinntøka, ið er javnað fyri gávur til útheimin og gávur frá útheiminum (m.a. donsku veitingarnar) og til dømis eisini fyri tryggingarendurgjöld millum land og umheim. Tøk BTI ella tøk bruttotjóðarinntøka er tann upphædd, sum samfelagið hevur at ráða yvir til nýtslu og uppsparing. Ensku/donsku heitini eru "gross national disposable income" og "disponibel bruttonationalindkomst".

Bruttotjóðarúrtøka í føstum prísum

Bruttotjóðarúrtøka í føstum prísum er uppperð av BTÚ, har ið roynt verður at javna gongdina í BTÚ fyri prísvekstri á ráevnum, vørum og tænastrum. Vøksturinn í BTÚ í føstum prísum verður vanliga

brúktur sum vísital fyri búskaparvøkstur millum lond. Vøkstur í BTÚ í føstum prísnum vísir vøkstur í framleiðsluni í mongdum. Verður nevnt "Real GDP" ella "real BNP".

CIF Virðið er íroknað "cost, insurance and freight" sum partur av veitingartreyt.

Eftirspurningur

Nøggin av vørum og tænastrum húsarhald, vinnan, tað almenna og umheimurin vilja keypa.

Fíggjarkrav, netto

Fíggjarkravið, netto, vísir fíggjarliga úrslitið av virkseminum í einum geira ella einum landi. Er fíggjarkravið til dømis minni enn 0, hevur tøka inntøkan ikki rokkið til at rinda fyri nýtsluna og íløguvirksemið, sum hevur verið í tíðarskeiðnum.

Fíggjarpolitikkur

Búskaparpolitisk tiltøk, ið hava sum endamál at stýra og minka búskaparlig sveiggj. Skilt verður vanliga millum at reka aktivan fíggjarpolitik (ekspansivan ella kontraktivan) og at brúka automatiskar stabilisatorar í passivum fíggjarpolitikki.

Fíggjareffekt ("finanseffekt"):

Eitt roknað mát fyri hvussu nógv fíggjarpolitikkurinn styðjar upp undir búskaparliga virkseimið ella vøksturin í BTÚ. Ein positiv fíggjareffekt vísir at fíggjarpolitikkurinn gevur eitt íkast til vøkstur í búskaparliga virkseminum (vøksturin í BTÚ). Ein negativ fíggjareffekt merkir at fíggjarpolitikkurinn gevur eitt íkast til at tálma búskaparliga virkseimið (vøksturin í BTÚ). Ein fíggjareffekt ið verður roknað til null merkir at fíggjarpolitikkurinn hevur verið neutralur og uttan ávirkan á búskaparliga aktivitetin (vøksturin í BTÚ).

Fíggjarligt ella búskaparpolitiskt haldføri

Ein búskaparpolitikkur við givnum regluverki um skattainntøkur, almenna nýtslu, íløgu og inntøkuflytingar er haldførir, tá ið nútíðarvirðið av framtíðar almennu útreiðslunum svarar til nútíðarvirðið av framtíðar almennu inntøkunum (soleiðis at nettoskuld hin almenna verður óbroytt).

Fløskuhálsur

Knappur framleiðslufaktorur; fløskuhálsurin ger av hvussu nógv kann verða framleitt av vøruni.

FOB veitingartreyt er "free on board"; vøran er latin, tá hon er komin umborð á skipið, ið nevnt er aftan á "FOB", og keyparin rindar fyri víðari flutningin.

Framleidni (produktivitetur)

Framleidni verður vanliga uppgjørt sum bruttovirðisøking í føstum prísnum fyri hvønn arbeiðstíma (tímaproduktivitetur) ella fyri hvønn løntakara í framleiðsluni (arbeiðsproduktivitetur).

Framleiðsla

Nýtsla av tilfeingi og útbúnaði at framleiða vørur og tænastrur sum hava virði. Virðið á framleiðslu verður mátað í føstum prísnum, t.e. eftir vanligan prísavøkstur.

Gjaldsjavni

Hagfrøðilig uppperð ið tekur samanum allar búskaparligar flytingar hjá einum landi við umheimin eitt ávíst tíðarskeið og mátað í sama gjaldoyra. Mest nýttá konta í gjaldjavnanum er rakstrar-viðskifti gjaldsjavnans (current account), ið fevnir um vøru- og tænastruflytingar og inntøkuflytingar og rakstrarflytingar millum landið og tess umheim. (Sí annars um gjaldsjavnan í frágreiðingini).

Haldføri: Sí fíggjarligt ella búskaparpolitiskt haldføri.

Haldføris-indikator

Samanfatar við einum %-tali fíggjarligu haldførisgóðskuna hjá einum almennum geira. Negativt virði merkir minni gott haldføri, og positivt virði gott haldføri. Virðið á haldføris-indikatorinum í % vísir hvussu stór fíggjarpolitisk tillaging í % av BTÚ skal til, fyri at nettoskuld almenna geirans skal vera óbroytt.

Handilsjavni

Virðið á uttanlandshandli (t.e. inn- og útflutningi) av vørum hjá einum landi við umheimin. Mátað í sama gjaldoyra og eitt ávíst tíðarskeið. Javnin verður ofta uppgjørdur sum útflutningur minus innflutningur (t.e. nettoútflutningur).

Inntøku-elasticitetur

(Lutfalslig broyting í eftirspurningi/lutfalslig broyting í inntøku). Er inntøku-elasticiteturin størri enn eitt, er talan um luksusvøru; er inntøku-elasticiteturin millum eitt og null, er talan um neyðuga vøru; er inntøku-elasticiteturin negativur, er talan um "inferiøra" vøru. Sí prís-elasticitetur.

Konjunkturur

Stuttíðarsveiggj í búskaparligari framleiðslu og í arbeiðsloysi samsvarandi høvuðsgongdini yvir longri tíðarskeið. Vit skilja vanliga millum hákonjunktur og lágonjunktur og stigini millum há- og lágonjunktur

Konjunkturjavnað alment úrslit

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið er staðfest alment úrslit javnað fyri ávirkanir frá konjunktur-støðuni á almennar inntøkur og útreiðslur og aðrar ikki varandi og serliga umstøður, til dømis oljuprísir ella serligar íløgur.

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið gevur sostatt eina meira rættvísandi mynd av veruligu gongdini í almenna búskapinum sum heild sammett við staðfesta almenna úrslitið.

Konjunkturjavnaða úrsliti hjá tí almenna verður vanliga á enskum/donskum nevnt "cyclically adjusted budget balances" ella "strukturel saldo".

Konjunkturjavnað framleiðsla

Konjunkturjavnað framleiðsla vísir mettu bruttotjódarúrtøkuna í eini støðu, har ið roynt verður at javna fyri ávirkanir frá konjunkturinum í samfelagsbúskapinum. Roynt verður sostatt at vísa bruttotjódarúrtøkuna í eini støðu við normalkonjunkturi í samfelagnum. Í eini støðu við normalkonjunkturi verður ofta sagt, at gongdin í samfelagsbúskapinum samsvarar við javnan vøkstur í prísnum og lønum. Í frágreiðingini verður bruttovirðisøking brúkt sum vísitala fyri framleiðslu heldur enn bruttotjódarúrtøku, men hetta hevur ikki stóran týðning fyri úrslitini ella niðurstøður. Verður á enskum/donskum nevnd "potential output", "potential GDP" og "strukturelt/potentielt output (BNP)".

Konjunkturfrávik

Konjunkturfrávik ið er munurin millum staðfesta framleiðslu og konjunkturjavnaða framleiðslu. Er konjunkturfrávik ið størri enn 0, kunnu vit siga, at hákonjunkturur er í samfelagsbúskapinum; trýst er sum oftast á arbeiðsmarknaðinum, lítið av tøkari framleiðsluorku er í samfelagnum, og prísavøkstur er á flestu marknaðum. Er konjunkturfrávik ið minni enn 0, kunnu vit siga, at lágonjunkturur er í samfelagnum, lítið trýst er á arbeiðsmarknaðinum, og tøk framleiðsluorka er í samfelagnum. Konjunkturfrávik verður á enskum/donskum nevnt "output gap" og "output gap".

Kredittvirði

Evnini hjá einum lántakara at rinda einum lánveitara lán aftur eftir lánitreytunum. Verður oftast mátað sum sannlíkindini, at ein lántakari fer at rinda lánið aftur eftir lánitreytunum. Kredittvirðið er avgerandi fyri, hvørja rentu og hvørjar treytir ein lántakari kann læna pening fyri.

Landsroknskapurin

Í almennum roknskapum verða útreiðslur til lögur útreiðsluførdar (og ikki ognarførdar til seinni avskrivningar sum í virkisroknskapum). Sama er galdandi fyri útlán, ið verða útreiðsluførd og afturgjaldingar verða inntøkuførdar. Sostatt verður almenna roknskaparúrslitið roknað sum rakstrar-, íløgu- og útlánsúrslitið.

Landskassaskuld

Landskassaskuldin fevnir bara um skuld hjá landinum og harvið ikki um skuld hjá kommunum ella sosialum grunnum. Meginparturin av landskassaskuldini er lánsbrævalán. Landskassaskuldin er sum oftast ein bruttouppegð av skuldini, har dentur verður lagdur á fíggjarligu skyldurnar hjá landinum (passivsíðuna á fíggjarjavnanum).

Millumkommunal útvjaving

Útvjaving til kommunur sum verður fíggaður av kommunum sjálvum. Kommunur sum eru verri fyri enn miðalkommunan móttaka veitingar frá kommunum sum eru betri fyri enn miðal. Verður útroknað eftir sonevndum objektivum kriterium.

Nettoflyting

Tilflutt fólk frádrigið fráflutt fólk. Talan er um nettotilflyting, tá ið tilflutt fólk eru fleiri enn fráflutt.

Nettokassaúrslit

Uppgerð av muninum millum inngjöld til og útgjöld úr landskassanum, sum síggjast beinleiðis á fíggarlóginum. Sammett við RLÚ-úrslitið (sí niðanfyri) er at nettokassaúrslitið umboðar ein beinleiðis kassaroknskap, tað vil siga ein uppgerð av gjaldførinum hjá landinum. Nettokassaúrslitið svarar í stóran mun til broytingina í landskassaskuldini frá ári til ár.

Munurin millum RLÚ-úrslitið (sí niðanfyri) og nettokassaúrslitið stavar í stóran mun frá periodiseringum (tíðaravmarkingum), við tað at munur kann vera á, hvussu inntøkur ella útreiðslur verða bókaðar í landsroknskapinum og harvið ávirka RLÚ-úrslitið og hvussu ítøkilig inn- og útgjöldini fara fram í tíð og harvið ávirka nettokassaúrslitið.

Peningamongdin

Skilt verður millum fleiri mál yvir peningamongdina. Tað mest einfalda er tað sum húsarhaldini og virkni hava av seðlum, myntum og innistandandi í peningastovnum. Viðhvørt er støddin á peningamongdini (og ikki rentan) mál fyri peningapolitikkinum í einum landi, ið kann reka peningapolitikk. T.d. í USA umleið 1980.

Primerar vinnur

Vinnur sum landbúnaður, fiskivinna og námsvinna, eisini kallað tilfeingisvinnur. Framleiða vørur úr náttúru tilfeingi. Sí sekunderar og tertierar vinnur.

Prís-elastisitetur

Lutfalslig broyting í eftirspurningi/lutfalsig broyting í prís; er talið numeriskt størri enn eitt, er eftirspurningurin elastiskur; er talið numeriskt minni enn eitt, er eftirspurningurin prís-óelastiskur. Ein prís-lækking fyri prís-elastiskar vørur gevur vøkstur í søluinntøkum, og øvugt tá tað snýr seg um prís-óelastiskar vørur. Sí inntøku-elastisitetur. Marglætisvørur eru vanligar prís-elastiskar, og neyðsynjarvørur prís-óelastiskar.

Prísvøkstur (inflásjón)

Prísvøkstur merkir, at prísirnir á vørum og tænastrum yvirhøvur hækka líðandi yvir tíð.

Rentumunur

Munurin millum inn- og útlánsrenturnar hjá peninga- og fíggarstovnum í miðal. Rentumunurin er týðningarmesta inntøkukeldan hjá peninga- og fíggarstovnum. Eisini kallað rentumarginalur.

Rentuspennið

Munurin millum rentuna í tveimum londum ella landabólkum. T.d. munurin millum rentuna Føroyar mugu gjalda í sambandi og lántøku, og rentuna Danmark má gjalda í sambandi við lántøku.

RLÚ-úrslit

Stytting fyri rakstrar-, løgu- og útlánsúrslit landskassans. RLÚ-úrslitið er munurin millum landskassans inntøkur og útreiðslur uppgjørt eftir meginreglunum í landsroknskapinum. RLÚ-úrslitið viðvíkur roknskapinum hjá landskassanum (sí landsroknskapurin). RLÚ 1 fevnir um vanligar postar. RLÚ 2a fevnir um vanligar og óvanligar postar, tó ikki flytingar til Búskapargrunn. RLÚ 2b fevnir um vanligar og óvanligar postar, herundir eisini flytingar til Búskapargrunn.

Sekunderar vinnur

Vinnur sum framleiða vørur, herundir byggari og ídnaður. Sí primerar og tertierar vinnur

Skattur og avgjöld

Kravd gjöld til tað almenna uttan nakra ávísa ella serliga mótveiting frá tí almenna.

Skuld

Upphædd sum búskaparlig eind (t.d. fyrirtøka, persónur ella land) skyldar aðrari búskaparligari eind.

Sosialir grunnar (Almannagrunnar)

Arbeisloysisskipanin (eisini kallað ALS), Samhaldsfasti Arbeidsmarknaðareftirlønargrunnurin (eisini kallaðar, AMEG, SAMEG ella AMG), Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Staðfestur almennur grundrakstur

Staðfestur almennur grundrakstur verður í hesum føri lýstur sum staðfest alment úrslit frádrigið nettorentuútreiðslur (rentuútreiðslur minus rentuinntøkur). Verður enskum/donskum nevnt "general government primary balance" og "faktisk primær saldo".

Staðfest alment úrslit

Almenna úrslitið vísir avlop ella hall hjá tí almenna og verður lýst sum munurin millum almennar inntøkur og útreiðslur. Uppgerðin fylgir teimum leiðreglum, sum tjóðarroknskapurin verður uppgjørdur eftir. Tað almenna fevnir um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkis-fyrisingina og sosialar grunnar. Verður á enskum/donskum nevnt "general government overall balance" og "faktisk offentlig saldo".

Staðfest framleiðsla

Virðið á vørum og tænastrum frá marknaðarligari framleiðslu, framleiðslu til egna nýtslu og aðrari framleiðslu, sum ikki er marknaðarlig. Framleiðsla er ikki tað sama sum søla. Til dømis er framleiðsluvirðið í handilsvirki ikki sølan, men sølan minus innkeyp av handilsvørum (brutto-vinningur). Í frágreiðingini verður bruttovirðisøkingin úr tjóðarroknskapinum nýtt sum vísital fyri framleiðslu. Bruttovirðisøking ella bruttotjóðarúrtøka verða sum oftast brúkt sum vísitøl fyri framleiðslu. Verður enskum/donskum nevnt "actual output" og "faktisk produktion".

Strukturelt saldo (yvirkot ella hall), sí konjunkturjavnað alment úrslit (cyclically adjusted budget balance), alment úrslit sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Strukturelt arbeiðsloysi, arbeiðsloysi sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Strukturelt arbeiðsvirkni, arbeiðsvirkni sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Tað almenna

Landið (landskassin), kommunurnar, sosialir grunnar, ríkisfyrisingin, almenn og kommunal partafeløg. Tað almenna fevnir sostatt um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkis-fyrisingina og sosialar grunnar. Heimastýrisfyrisingin fevnir um landsstovnar, meðan kommunufyrisingin fevnir um kommunurnar og kommunustovnar. Ríkisfyrisingin fevnir um donsku ríkistovnarnar í Føroyum, og sosialu grunnarnir eru Arbeisloysisskipanin, Arbeids-marknaðar-eftirlønargrunnurin, Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Tertiarar vinnur

Vinnur sum framleiða og selja tænastrum, herundir tað mesta av almenna geiranum. Sí primerar og sekunderar vinnur.

Tøk bruttotjóðarinntøka

Sí frágreiðingina undir bruttotjóðarúrtøka

Uppsparing

Munurin millum inntøku og nýtslu hjá ávísari búskaparligari eind (t.d. einum húsarhaldi ella eini fyrirtøku).

Útboð

Vørunøgdin tilsamans og tænastrum, ið eru tøk at keypa hjá húsarhaldum, vinnuni, tí almenna og umheiminum. Í makrobúskapi: framleiðslukapasiteturin (útboðskapasiteturin) í búskapinum

Virðisøking

Munurin á virðinum á framleiðsluni og virðinum á nýtslu í framleiðsluni. T.e. tað virðið, ið verður lagt afturat virðinum á nýtsluni (t.d. rávøru) við góðsking í framleiðsluni. Sí Bruttovirðisøkingin (BVØ) í støðisprísum.

Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum hin 3. september 2018

Neyðugt við betri stýring av almenna búskapinum

Búskaparráðið hevur saman við Hagstovuni endurmett vøksturin í BTÚ í leypanði prísnum fyri í ár. Búskaparráðið metir nú vøksturin í ár at verða 1,8%, sum er nakað hægri enn í undanfarnu frágreiðing, tá hann varð mettur til 0,5%.

Henda broytta meting av vøkstrinum í BTÚ fyri í ár stavar frá nýggjum fortreytum. Útlit eru fyri einum falli í útflutninginum í ár, vegna minkandi kvotur, minni tøku í alivinnuni og lægri prísir í summum bólkum, sum dregur vøksturin niður. Hinvegin er tað ein øking í innlenska eftirspurninginum, sum dregur vøksturin upp.

	2014	2015	2016	2017	2018
Mettur BTÚ-vøkstur í leypanði prísnum:	7,5%	5,6%	6,8%	6,2%	1,8%

Kommunurnar hava í miðal havt størri útreiðsluvøkstur til annað enn eldrarøkt enn landið. At eldraøkið varð lagt út til kommunurnar, er tískil ikki einasta orsök til stóra útreiðsluvøksturin. Hesin kommunali útreiðsluvøksturin bendir sostatt á tvørrandi fíggarpolitiska stýring, serliga í kommunala geiranum.

Týðiligur vøkstur sæst í ílguútreiðslunum undir almennum ræði árinum 2016 til 2018. Hesin stavar bæði frá landi, kommunum og fyrirkøsum, ið tað almenna ræður yvir. Íløgurnar hjá fyrirkøsum undir almennum ræði eru vaksnar nógv síðani 2015.

Eins og við almennu nýtsluni sæst, at framdu almennu íløgurnar eru konjunkturviðgangandi, bæði tá tað snýr seg um land, kommunur og fyrirkøsum undir almennum ræði.

Hvørki kommunurnar sínámillum, land og kommunur sínámillum ella landið einsæris hava gjørt nakað munagott fyri at sleppa undan yvirupphitingini í byggivinnuni. Kortini er hetta bert ein spurningur um raðfesting av almennum ílögum yvir tíð. Nakrar hálvalmennar íløgur hava tó verið útsettar og nakrar privatir íløgur burturtrondar, tvs. útsettar til meira av ílgu móguleiga seinni kann fáast fyri sama pening.

Frásæð skuldarloft, hevur landið ongan móguleika at ávirka avgerðir kommunanna í byggimálum, og heldur ongan móguleika at áseta karmar fyri ílgu- ella rakstrarútreiðslur kommunanna. Hetta, saman við lítlum kommunustøddum, ger føroysku kommunuskipanina óhepna.

Búskaparráðsfrágreiðingin er at finna á heimasíðu Fróðskaparsetursins/Búskaparráðsins:

<https://www.setur.fo/fo/setrid/samstarv/buskaparradid/buskaparfragreidingar/>

Um nakar ynskir at fáa viðmerkingar til várfrágreiðingina 2018, kann viðkomandi venda sær til Sverra Hansen, formann, á tlf. (00299) 55 41 32

English Summary

Together with Statistics Faroe Islands, the Economic Council has adjusted its assessment of growth of GDP in current prices for the current year. The Economic Council now estimates the growth to be 1.8%, somewhat higher than the expected growth of 0.5% in the previous report.

This revised assessment of growth in GDP for this year is due to new conditions. A decline in export is expected this year because of shrinking quotas, decrease in fish farming harvests and lower prices in certain groups, all of which hampers growth. At the same time, an increase in domestic demand boosts growth.

	2014	2015	2016	2017	2018
Est. GDP-growth in current prices	7,5%	5,6%	6,8%	6,2%	1,8%

In average, expenses other than for elder care have grown more in the municipalities than in the central government. That elder care has been transferred to the municipalities is therefore not the only reason for the massive growth in expenses. As such, the growth in municipal expenses suggests a lack in fiscal policy management, especially in the municipal sector.

Growth in public investments from 2016 to 2018 is clear and evident. This stems from investments made by the central government, the municipalities and by publicly controlled companies. Investments by publicly controlled companies has increased significantly since 2015.

As is the case in public expenses, so public investments are also positively correlated with the business cycle, be it in investments made by the central government, the municipalities or by publicly controlled companies.

Neither intermunicipal, central governmental-municipal or central governmental efforts have been made to significantly curb overheating in construction, even though this is simply a matter of making long-term investment priorities. Though, a few semi-public investments have been postponed, and some private investments have been halted, i.e. postponed until more can be achieved with the same amount of investment expenditure.

Apart from debt ceilings, the central government has no mechanism to influence municipal decision-making regarding construction, nor can the central government stipulate municipal frameworks for investments or operating expenses. This, together with the diminutive size of many municipalities, makes for an unfortunate municipal structure in the Faroe Islands.